

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Benjamin Klička – život a dílo

Bakalářská práce

Autor:	Aneta Felgrová
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce:	PhDr. Nella Mlsová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Aneta Felgrová

Studium: P131111

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: Benjamin Klička - život a dílo

Název bakalářské práce AJ: Benjamin Klička - Life and Work

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude věnovat životu a dílu českého spisovatele Benjamina Kličky. Půjde o literárně historickou studii s možnými interpretačními vstupy. Nejdříve představí život autora a poté jeho dílo s přihlédnutím k dobovému přijetí literární kritikou.

FORST, Vladimír. Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 1. vyd. Praha: Academia, 1985-2008, 5 sv. ISBN 80-200-0345-2. ZEMAN, Milan. Poetika české meziválečné literatury: (proměny žánrů). 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1987, 351 s. MOLDANOVÁ, Dobrava. Česká literatura období avantgardy (1918-1945). 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně Ústí nad Labem, 2002, 128 s. ISBN 80-7044-453-3. NOVÁK, Jan Václav a Arne NOVÁK. Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny. Vyd. 5. Brno: Atlantis, 1995, 1804 s. ISBN 80-7108-105-1. GÖTZ, František a Milada CHLÍBCOVÁ. Literatura mezi dvěma válkami: výběr z díla. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984, 265 s.

Anotace:

Bakalářská práce se bude věnovat životu a dílu českého spisovatele Benjamina Kličky. Půjde o literárně historickou studii s možnými interpretačními vstupy. Nejdříve představí život autora a poté jeho dílo s přihlédnutím k dobovému přijetí literární kritikou.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Nella Mlsová, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 19.1.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 27. 4. 2016

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Nelle Mlsové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala. Dále děkuji Literárnímu archivu PNP za zpřístupnění autorovy pozůstalosti. Chtěla bych také poděkovat pracovníkům Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové za jejich vstřícnost při dohledávání podkladů k této bakalářské práci.

Anotace

FELGROVÁ, Aneta. *Benjamin Klička – život a dílo*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 65 s. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce, která je napsána formou monografické studie, se zabývá českým spisovatelem Benjaminem Kličkou (vlastním jménem Benjamin Fragner). V první části práce je představen život autora, jenž byl původním zaměstnáním lékař. V tomto úseku se podrobněji zkoumá i rodina Benjamina Kličky s důrazem na kulturně sociální zázemí, ze kterého autor pocházel. Druhá část práce se zaměřuje na rozsáhlou literární tvorbu Benjamina Kličky. Nejdříve se snaží postihnout obecné rysy každé Kličkovy knihy. Následně je představeno, jak na jeho díla reagovala a hodnotila je dobová literární kritika. Hlavním cílem této bakalářské práce je sjednotit informace o životě Benjamina Kličky a analyzovat jeho literární počiny s přihlédnutím ke kritické recepci.

Klíčová slova: Benjamin Klička, meziválečná literatura, psychologická próza, sociální román, kritická recepce

Annotation

FELGROVÁ, Aneta. *Benjamin Klička – Life and Work*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 65 pp. Bachelor Degree Thesis.

The theme of this bachelor thesis, conceived as a monographic study, is Czech writer Benjamin Klička (whose real name was Benjamin Fragner). The first part of the thesis introduces the life of this author, originally working as a physician. This section also describes Benjamin Klička's family, focusing on the cultural and social background in which the author grew up. The second part deals with the extensive literary legacy of Benjamin Klička. In the beginning, this section tries to identify the general characteristics of each of Klička's books. Subsequently, it informs how literary critics in his time reacted and evaluated these works. The main objective of the bachelor's thesis was to unite information about Benjamin Klička's life, and to analyse his literary achievements with regard to their critical reception.

Keywords: Benjamin Klička, interwar literature, psychological prose, social novel, critical reception

Obsah

Úvod.....	9
1. Benjamin Klička	11
1.1 Historie rodu	11
1.2 Život Benjamina Kličky.....	14
2. Literární díla Benjamina Kličky.....	19
2.1 Počátky literární tvorby.....	19
2.1.1 Jiný svět (1921).....	19
2.1.2 Vzpouza nosičů (1925).....	21
2.1.3 Tulák Jeronym a jiné osudy (1925).....	22
2.2 Divoška Jaja (1925)	24
2.3 Brody (1926).....	27
2.4 Svět z rodiny (1927).....	29
2.5 Pestré osmero (1928)	31
2.6 Muž, který chtěl ABCDE (1928)	32
2.7 Románový cyklus Generace.....	34
2.7.1 Jaro generace (1928)	34
2.7.2 Jedovatý růst (1932).....	36
2.7.3 Na vinici Páně (1938)	37
2.8 Bobrové (1930)	39
2.9 Himmelradsteinský vrah žen a dívek (1931).....	41
2.10 Ejhle občan! (1934).....	42
2.11 Útěk ze století (1935).....	44
2.12 Do posledního dechu (1936)	45
2.13 Povídkové soubory.....	47
2.13.1 Nůž na srdci (1938).....	47
2.13.2 Pout' do ráje (1941).....	48
2.13.3 Na březích Vltavy (1942).....	48
2.14 Duch asistentky Kurdové (1940)	49
2.15 Nebožka bdí (1941).....	50
2.16 Dělný neumírá (1941)	52
2.17 Díla vydaná posmrtně	53
2.17.1 Vytoužená (1946).....	53
2.17.2 Pohádky svinčky Světoběžnice (1948)	54
Závěr	56
Seznam použité literatury.....	57

Primární literatura	57
Sekundární literatura	58
Prameny	58
Knihy.....	58
Stati a recenze v periodikách	59
Elektronické zdroje	61
Přílohy.....	I

Úvod

Benjamin Klička (vlastním jménem Benjamin Fragner) byl dnes už pro mnohé neznámý český lékař a především spisovatel. O tomto autorovi, který napsal řadu sociálně psychologických románů zobrazujících českou společnost ve 20. a 30. letech, není v současné době dostupná žádná klasická monografická publikace zabývající se blíže jeho životem a dílem. I z tohoto důvodu jsem si pojednání o životě a díle tohoto autora zvolila za téma své bakalářské práce.

Tato bakalářská práce chce být tradiční monografickou studií, člení se na dva hlavní oddíly: život a literární dílo Benjamina Kličky. V první kapitole je nejdříve podrobně představena početná rodina spisovatele s přihlédnutím k jejímu kulturnímu zázemí. Dále se v této kapitole zkoumá samotný život autora, od narození až po jeho předčasnou smrt. Druhý oddíl bakalářské práce se věnuje kompletně literárním dílům Benjamina Kličky. V podkapitolách je vždy samostatně rozebrán každý knižní titul z autorovy tvorby.

Cílem bakalářské práce je prozkoumat život lékaře – spisovatele Benjamina Kličky a získané informace sjednotit do přehledného celku. Dalším záměrem této práce je představit všechna vydaná díla autora, poukázat na jejich přijetí dobovou literární kritikou.

Benjamin Klička byl ve své době známý spisovatel, o tom mimo jiné svědčí i mnoho literárních článků a kritických recenzí v dobových periodikách zabývajících se jeho životem a zejména jeho literární tvorbou.

Informace o životě a díle jsme čerpali nejenom z odborných publikací, ale opíráme se i o pramenný materiál uložený v Literárním archivu Památníku národního písemnictví. V této souvislosti zde připomeňme zejména *Lexikon české literatury a dobovou kritiku autorových děl*.

O Benjaminu Kličkovi a jeho literárnímu odkazu je samozřejmě pojednáváno i v širším kontextu literární vědy. Za všechny publikace připomeňme slovníkové příručky typu již zmiňovaného *Lexikonu české literatury* nebo *Slovník českých spisovatelů*, dále literárně historickou publikaci *Přehledné dějiny literatury české, Dějiny nové moderny* nebo *Poetika české meziválečné literatury*, jež akcentuje žánrové hledisko v jeho tvorbě.

Ze současných dílčích monotematicky zaměřených studií věnujících se tvorbě Benjamina Kličky připomeňme kapitolu Lukáše Borovičky v knize *Jazyky reprezentace*.

1. Benjamin Klička

V první části této kapitoly bude představena rodina Benjamin Kličky (vlastním jménem Benjamin Fragner). Poukážeme, z jakého kulturně sociálního prostředí autor pocházel. Hlavním podkladem se stal článek Boleslava Lutonského¹, ve kterém se podrobněji představuje vývoj a působení rodiny Benjamin Kličky, zejména s důrazem na její lékárnické kořeny.

Dále se bude tato kapitola zabývat samotným spisovatelem Benjaminem Kličkou. Podkladem pro zpracování tohoto oddílu nám bylo zejména slovníkové heslo v Lexikonu české literatury² a vybrané časopisecké články.

1.1 Historie rodu

Benjaminův otec Karel Jakub Benjamin Fragner vystudoval farmacii na pražské univerzitě a po smrti svého otce v roce 1886 převzal rodinný podnik – lékárnu U Černého orla, nacházející se v rohovém domě čp. 204 na Malostranském náměstí v Praze 1.³ Doktor Karel Fragner měl odvážné plány, proto koupil i sousední dům čp. 203. Oba domy (čp. 204 a 203) nechal srovnat se zemí a byla zde vybudována na tehdejší dobu velmi moderní lékárna s nepostradatelnými laboratořemi a výrobními místnostmi ve dvoře. Tímto ale činnost doktora Karla Fragnera nekončila. Díky svým světovým zkušenostem (studia na pařížské Sorbonně, byť nedokončená) a odborným znalostem se úspěšně zapojil do vědeckého, společenského a politického života. Přispíval do našich i zahraničních časopisů, stal se předsedou České lékárnické společnosti a v neposlední řadě byl členem zastupitelstva hlavního města Prahy za Malou Stranu.

I přesto, že byl doktor Fragner zaměstnán chodem rodinného podniku, aktivně se zapojil do společenského, politického a odborného dění, vedl i příkladný rodinný život.

¹ LUTONSKÝ, Boleslav. Fragnerové. Nejvýznamnější pražský lékárnický rod. *Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze*, 1991, roč. 11, č. 5-6, s. 19-38.

² LANTOVÁ, Ludmila. Benjamin Klička. In: FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce 2. Svazek II, K-L*. Praha: Academia, 1993, s. 718-720.

³ *Fragnerova lékárna U Černého orla* [online]. 2015 [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.lekarna-orel.cz>

S Angelikou Jahnovou uzavřel sňatek 28. 10. 1890 a přivedli spolu na svět celkem osm potomků,⁴ kterým se Karel Fragner plně věnoval.

Matka Benjaminu Kličky vedla bohatý kulturní a společenský život. Přeložila dvě díla Julia Zeyera (*Tři legendy o krucifixu, Sestra Paskalina*) do německého jazyka pod pseudonymem Cornelia Spera.⁵ Dále v rodinném domě pořádala literární a umělecký salón, kde se scházela vybraná pražská společnost. Potvrdila se tak známá zkušenost, že role ženy jakožto vůdčí osobnosti v provozování kulturních salónů je naprosto nezbytná: „[...] na prvním místě se zdůrazňuje v salonech ‚role ženy‘, která je krystalizačním jádrem, a ženská role je pokládána za nezastupitelnou při vytváření netradiční společenské struktury.“⁶ Obdiv Benjaminově milované matce vyjádřil i literární historik a kritik Arne Novák. V dopise, který mu adresoval po matčině smrti, vyzdvihl její „sličný obraz dokonalého ženského půvabu a laskavé gracie.“⁷

Rodinné kultivované prostředí ovlivnilo další vývoj Benjaminu Kličky a jeho sourozenců. Prvorozený syn rodičů Fragnerových Karel (25. 11. 1891 - 9. 4. 1941) absolvoval studia filozofie. Během první světové války se setkal s Janem Masarykem, od té doby je pojilo přátelství. Před okupací Československa odešel do Londýna, kde organizoval zahraniční odboj spolu s Janem Masarykem a Edvardem Benešem. Karel Fragner se ale osvobození své rodné země nedožil. V roce 1941 zemřel v Londýně na rakovinu. Fragnerovo působení v Londýně vysoce ocenil po osvobození Jan Masaryk. Uvedl, že právě Karel Fragner začal s odbojem v Londýně a počínal si velmi dobře.⁸

Druhým synem byl Richard (23. 2. 1893 - 11. 4. 1954). Vystudoval farmacii, proto se od něj očekávalo, že bude pokračovat v rodinné tradici. František Hampl v článku nazvaném *O Benjaminu Kličkovi* zmiňuje, že byl po svém otci vlastníkem lékárny na Malostranském náměstí a psal také básně, které vydával pod pseudonymem Richard Broj.⁹ Společným tématem jeho poezie i drobných próz byla erotická láska. Básně, psané volným veršem, také kritizovaly soudobou civilizaci. Nejvýrazněji ve

⁴ Lutonského údaj se zásadně rozchází s tvrzením Františka Hampla: „Ve známé malostranské lékárnické rodině Frágnerově měli pět synů a dvě dcery.“ (HAMPL, František. *O Benjaminu Kličkovi*. *Dar*, 1948, roč. 1, č. 2, s. 2).

⁵ *Souborný katalog ČR* [online]. 2014 [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/F/16CBALI1RQKJEL5U1BXRRLV8H7J8F39Q8FPLQBRRUU8DTSM14U-15577?func=short-rank&action=RANK&W01=Cornelia&W02=Spera>

⁶ PEŠKOVÁ, Jaroslava. Salony jako místo setkání. In: *Salony v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 18. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň, 12.-14. března 1998*. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1999, s. 8.

⁷ LA PNP, fond Benjaminu Kličky, korespondence cizí – A. Novák B. Kličkovi, březen 1929

⁸ LUTONSKÝ, Boleslav. Fragnerové. Nejvýznamnější pražský lékárnický rod. *Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze*, 1991, roč. 11, č. 5-6, s. 28.

⁹ HAMPL, František. *O Benjaminu Kličkovi*. *Dar*, 1948, roč. 1, č. 2, s. 2.

sbírce *Rozbité dopůldne*, která byla ovlivněna poetismem. Z dalších autorových sbírek připomeňme *Větrný mlýn* a *Podivné jitro*.¹⁰

Třetí se narodila dcera Angelika (23. 2. 1894 - 30. 4. 1970). Během první světové války pracovala jako dobrovolná zdravotní sestra na chirurgické klinice v Podolském sanatoriu. Právě zde se seznámila se svým budoucím manželem Fr. Steinocherem, se kterým měla tři děti.

Jako čtvrtá přišla na svět dcera Cecilie (26. 6. 1897¹¹ - 1977). Za manžela si vzala Bedřicha Pevného, který byl ředitelem banky, a měla s ním dvě děti.

Benjamin Fragner se narodil jako páté dítě (20. 11. 1897 – 26. 12. 1943).

Šestým v pořadí byl syn Jaroslav (24. 12. 1898 - 3. 1. 1967). Po studiích na architektuře se vypracoval ve významného představitele moderní české školy architektury. Úspěchy jeho prací přesáhly hranice našeho státu a stal se uznávaným architektem i v Evropě. Jeho nejvýznamnější práce jsou zastavovací a typové projekty Barrandova, projekt na rekonstrukci Betlémské kaple a návrh rodinné továrny (Léčiva B. F. – továrna lučebnin a léčiv) v Dolních Měcholupech. Za svého života obdržel tento významný architekt titul národní umělec. Mezi nejznámější žáky Jaroslava Fragnera patří světově uznávaná architektka a designérka českého původu Eva Jiřičná, která se v knižním rozhovoru zmínila i o svém učiteli: „*Nikdy nezapomenu na noc, kdy mě nad projektem trápil profesor Fragner dalšími a dalšími a ještě dalšími otázkami. Už jsem tehdy byla unavená, chtělo se mi spát a na jednu jeho otázku jsem mu řekla, že to nemá nic společného s architekturou. Bavili jsme se o klice u dveří.*“¹² Jaroslav Fragner se dvakrát oženil. S první manželkou Miladou Mayerovou neměl žádné děti. Za druhou manželku si vzal Věru Gabrielovou, s níž měl děti tři. Nejznámější potomek Jaroslava Fragnera je historikem architektury - Benjamin Fragner (5. 1. 1945). Pracuje ve Výzkumném centru průmyslového dědictví na Fakultě architektury ČVUT v Praze.

Sedmý syn Jiří (3. 9. 1900 – 6. 11. 1977) se stal zakladatelem moderní tovární farmaceutické výroby. Z londýnského rozhlasu v roce 1943 se dozvěděl o zázračné vlastnosti penicilinu. Pověřil kolektiv pracovníků z rodinného podniku BF, aby se

¹⁰ BLAŽÍČEK, Přemysl. Richard Broj. In: FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury*. A-G. 1. vyd. Praha: Academia, 1985, s. 304.

¹¹ Lutonského údaj o datu narození dcery Cecilie je nereálný vzhledem k tomu, že Benjamin Klička se narodil téhož roku v listopadu.

¹² JIŘIČNÁ, Eva. *Prostory a dialogy Evy Jiřičné*. Vyd. 1. Praha: Prostor - architektura, interiér, design, 2011, s. 57-58.

pokusil vyrobit stejnou látku. Po několika pokusech a zkouškách se koncem roku 1944 tento lék objevil v klinické praxi. Jednalo se skutečně o první „český penicilin“, který zachránil život mnoha pacientům. Syn Jiří tedy pokračoval v rodinné farmaceutické tradici, realizoval a dokončil plány svého dědečka i otce. Během druhé světové války s ostatními lidmi tajně posílal léky do koncentračních táborů a pomáhal osobám politicky i rasově pronásledovaným. Po osvobození naší vlasti obdržel Jiří Fragner čestné uznání Za záslužnou činnost v boji proti fašismu a válce. Za manželku si vzal Mariannu Radimskou, měli spolu tři děti.

Jako poslední potomek rodičů Fragnerových se narodil syn Leo (3. 9. 1905 - 25. 4. 1976). Vystudoval strojní inženýrství a podnikal v motocyklovém obchodě. Přišel o značné finance kvůli neserióznosti svých společníků, ale jeho rodina mu s penězi pomohla. Oženil se s Inkou Žáčkovou a měli spolu tři děti.

Zde je vidět, že rodiče se opravdu velmi pečlivě starali o budoucí život svých osmi dětí. I přes nesnáze tehdejší doby se všichni potomci dokázali uplatnit v rodinném i společenském životě.

Otec Karel Fragner zemřel náhle ve věku 65 let (25. 4. 1926). Zanechal po sobě vdovu a osm dospělých potomků. Po předčasné smrti Karla Fragnera pokračovali v jeho smělých plánech synové, hlavně Jiří a Jaroslav. Naplňovali a dále rozvíjeli otcovy představy i plány. Vybudovali tak velký farmaceutický podnik, který neměl v naší zemi obdoby.

Paní Angelika Fragnerová následovala svého muže o tři roky později, zemřela 8. 3. 1929.

1.2 Život Benjamina Kličky

Praktický lékař, básník a prozaik (romanopisec) se narodil 20. 11. 1897 v Praze.

Na malostranském gymnáziu maturoval roku 1916 a poté bojoval krátce na východní frontě. Po návratu studoval medicínu na Univerzitě Karlově v Praze, kde v roce 1921 získal doktorát.¹³ Za manželku si vzal Antonii Hübschmanovou (roz. Gabrielovou), která také pocházela z malostranské rodiny. František Hampl v článku *O Benjaminu Kličkovi* uvádí, že ještě téhož roku, kdy absolvoval studia na medicíně, si otevřel lékařskou praxi na Smíchově v domě stojícím naproti vchodu do Kinského

¹³ LANTOVÁ, Ludmila. Benjamin Klička. In: FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce 2. Svazek II, K-L*. Praha: Academia, 1993, s. 718.

zahrady. Tento dům patřil jeho mladé ženě Antonii.¹⁴ Z Kličkovy přijaté korespondence se dozvídáme, že tento dům, ve kterém vykonával lékařskou praxi a zároveň bydlel se svojí rodinou, se nacházel v ulici Štefánikově, čp. 4.¹⁵ Benjamin Klička působil na Smíchově až do své předčasné smrti roku 1943. Jeho oddanost této pražské dělnické čtvrti dokládá i následující historka: „*V době tyfové epidemie jej navštívil jeden úzkostlivý smíchovský obchodník s koloniálním zbožím. „Pane doktore, poraďte mi, prosím, jak bych se nejlépe chránil před tyfem. Slyším ze všech stran hrozné řeči. Prý je to z pražské vody, i když máme teď tu vodu z podolské vodárny. Neměla by ji žena před každým použitím převařit?“ – Dr. Frágner chvíli zvažoval: „No ano, převařit, nechat vychladnout a pak...“ – „No copak, pane doktore?“ – „Pak si raději pošlete pro smíchovské pivo, to je nejlepší.“*“¹⁶

Manželé Fragnerovi přivedli společně na svět jen jediného potomka – dceru Věru.¹⁷

Během svého života se vydal Benjamin Klička s manželkou třikrát na cestu do Francie, konkrétně do jižní části země a do Paříže. Jinak manželé žili v Praze a v Dobřichovicích, kde také v posledních letech léčil pacienty.¹⁸ Návštěvy Francie dokládá i zmínka v dopise Otokara Fischera adresovaném Kličkovi: „*Doufám, že se jednou snad i mimo Paříž uvidíme [...]*“.¹⁹

Benjamin Klička se pečlivě snažil rozdělit drahocenný čas mezi své pacienty a literární tvorbu. Manželka Antonie vzpomínala, jak měl naplánovaný všední den: „*To přiběhl z ranní ordinace, sám si uvařil konev čaje a zavřel se do svého pokoje. Psal jenom dopoledne. K večeru, po návštěvách u pacientů se rychle procházel v Kinského či v Seminářské zahradě, někdy Holečkovou ulicí a přemýšlel o svých námětech.*“²⁰

Kromě záslužného povolání lékaře a psaní literárních děl se Benjamin Klička věnoval rybaření, které si velmi oblíbil. Jeho žena uvedla, že v letních měsících, když pobývala s dcerou Věrou v Dobřichovicích, přijížděl spisovatel z Prahy za nimi a na venkově se zcela oddal chytání ryb. Tato záliba se rovněž stala podkladem pro jeho literární tvorbu: „*Ve vodní tůňce nad Dobřichovicemi, kde bývali úhoři i štiky, míval slavné úlovky; s tohoto místa čerpal námět k povídce Tři Kateřiny a také jeho poslední*

¹⁴ HAMPL, František. O Benjaminu Kličkovi. *Dar*, 1948, roč. 1, č. 2, s. 2.

¹⁵ LA PNP, fond Benjaminu Kličky, korespondence cizí (1918-1938)

¹⁶ KÁŠ, Svatopluk. *Medailonky českých lékařů – spisovatelů*. Praha: Triton, 2006, s. 58-59.

¹⁷ LUTONSKÝ, Boleslav. Fragnerové. Nejvýznamnější pražský lékárnický rod. *Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze*, 1991, roč. 11, č. 5-6, s. 29.

¹⁸ HAMPL, František. O Benjaminu Kličkovi. *Dar*, 1948, roč. 1, č. 2, s. 2.

¹⁹ LA PNP, fond Benjaminu Kličky, korespondence cizí – O. Fischer B. Kličkovi, prosinec 1930.

²⁰ HAMPL, František. O Benjaminu Kličkovi. *Dar*, 1948, roč. 1, č. 2, s. 2.

nedokončená práce přestala právě úvahou rybáře nad pstruhem, jež chytal na udici...“²¹

Lékař Benjamin Fragner se staral o mnoho pacientů, s některými z nich ho spojovalo i věrné přátelství. Stal se ošetrujícím lékařem a později také přítelem českého literárního kritika Františka Xavera Šaldy. Z četné přijaté Šaldovy korespondence je patrné, že Benjamin s manželkou Antonií byli několikrát srdečně pozváni k Šaldovi domů. V jednom z dopisů, které Šalda svému osobnímu lékaři zaslal, byla prosba o vyšetření a léčení i jeho bratra Aloise, poštovního ředitele.²² Domníváme se, že tato skutečnost, nám může posloužit jako doklad Šaldovy důvěry v Kličkovy lékařské schopnosti. O tom, že Šalda Kličkovi – lékaři nejenom důvěřoval, ale měl ho i lidsky rád, svědčí i láskyplné oslovení, kterými zahajoval své dopisy: *Můj milý doktore*.²³

Mezi svými početnými pacienty byl Benjamin Klička velmi oblíbený. Pečoval jak o bohaté, tak i o chudší lidi z dělnických čtvrtí. Nechvalně mluvil o známých lékařích z lukrativnějších částí Prahy: „*Ti, když jsou zavoláni na návštěvu k novému pacientovi, posadí se k němu, přiloží fonendoskop na záda, poslouchají a přitom mohou nerušeně uvažovat o výši honoráře*.“²⁴

Dostatečné rodinné finance mohly Kličkovi zajistit bezstarostný život spisovatele tzv. na volné noze, ale on po celou dobu zůstal věrný svému civilnímu zaměstnání lékaře. Umožňovalo mu kontakt s lidmi, bylo mu cennou inspirací. V lékařské praxi získával náměty pro svá literární díla. Své civilní zaměstnání chápal jako trvalé spojení se životem.²⁵

Během lékařských studií se Benjamin Klička seznámil s Vladislavem Vančurou. Sprátelili se a tento vztah přetrval i v dospělosti. Sbližovalo je i jejich působení literární. Ke Kličkovým blízkým přátelům patřil i básník Josef Hora. Lze říci, že inklinoval lidsky i literárně k představitelům tehdejší umělecké levice.²⁶

Kličkův literární vkus nám může přiblížit jeho vyjádření v časopise *Hovory o knihách*. V odpověď na otázku, která česká kniha je pro něho nejmilejší, uvedl dohromady pět titulů, bez nichž by mu bylo v životě velmi smutno. První knihou byly

²¹ Ze vzpomínek Kličkovy manželky Antonie, viz: HAMPL, František. O Benjaminu Kličkovi. *Dar*, 1948, roč. 1, č. 2, s. 2.

²² LA PNP, fond Benjamína Kličky, korespondence cizí – F. X. Šalda B. Kličkovi, leden 1927

²³ LA PNP, fond Benjamína Kličky, korespondence cizí – F. X. Šalda B. Kličkovi, 1927-1933

²⁴ KÁŠ, Svatopluk. *Medailonky českých lékařů – spisovatelů*. Praha: Triton, 2006, s. 59.

²⁵ LANTOVÁ, Ludmila. Benjamin Klička. In: FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce 2. Svazek II, K-L*. Praha: Academia, 1993, s. 718.

²⁶ KRISTEK, Jan. Prozaik Benjamin Klička: na okraj vydávání jeho vybraných děl. *Kultura*, 1957, roč. 1, č. 36, s. 5.

Pohádky od Boženy Němcové. Jako druhou Klička jmenoval soubor studií a článků *Časové i nadčasové* od F. X. Šaldy. Dále zmínil *Dvě minuty ticha* Josefa Hory, *Jablko s klína* Jaroslava Seiferta a Halasovu *Tvář*. V *Pohádkách* Boženy Němcové Klička nalézal básnické možnosti prózy. Druhá kniha ho utvrzovala v přesvědčení, „že poesie a umění jsou umocněný život, a nabádá [...] jedinečně k aktivní i pasivní účasti na něm.“²⁷ O básnických dílech řekl, že mu vždy „dovedou připravit očistnou lázeň i po dni plném prachu a krve.“²⁸ Jejich zásluhou začal věřit, „že lidská cesta k věčnosti se právě dnešním kvasem prohlubuje a stává schůdnější.“²⁹

Na Kličkově kulturním a vlastně i duchovně bohatém životě se bezesporu podíleli oba rodičové. Ve vzpomínkách Klička vyzdvihoval zejména matku pro její neotřesitelnou víru v krásu a důležitou náklonnost k potřebným a trpícím lidem. Dále mu matka vnukla lásku k rodné zemi a k české písni, kterou mu zpívala tak, jako žádná jiná žena v jeho životě, jak to sám Klička přiznal. A především mu zde zanechala „touhu milovat vše celým svým srdcem a celou svou bytostí, co si lásky podle Boha zaslouží.“³⁰

Benjamin Klička byl spíše samotářský člověk, divadlo ani společnost příliš nevyhledával. Raději se držel v ústraní a čas trávil v lékařské službě, nebo nad literaturou, kterou chápal jako svůj životní úděl. Avšak v posledních letech svého života začal také chodit častěji do Umělecké besedy.³¹

Benjamin Klička vedl na první pohled jednotvárný a ničím nezatežující život, ale neustálá starost o nemocné pacienty, čas strávený nad psaním knih a péče o rodinu, to vše byla velká zátěž pro jeho ochabující srdce. Zemřel předčasně na srdeční chorobu, ve věku pouhých čtyřiceti šesti let, 26. 12. 1943 v Praze. Manželka Antonie uložila jeho urnu s popelem do rodinné hrobky na Vinohradském hřbitově.³²

František Hampl vzpomínal, jak stál kdysi v Kličkově opuštěné pracovně, kde se ve třech knihovnách leskly hřbety knih, na stěnách visely obrazy avantgardního malíře Jana Zrzavého a v rohu pokoje byla zvětšena podobizna Kličkovy podmrčené tváře: „Je to, jako by odtud právě odběhl k nějakému pacientovi a za chvíli se vrátí ke svým

²⁷ KLIČKA, Benjamin. Která česká kniha je vám nejmilejší? *Hovory o knihách*, 1938, roč. 2, č. 4 (18), s. 7.

²⁸ Tamtéž, s. 7.

²⁹ Tamtéž, s. 7.

³⁰ KLIČKA, Benjamin. Matky českých spisovatelů. *Hovory o knihách*, 1939, roč. 3, č. 7 (39), s. 2.

³¹ HAMPL, František. O Benjaminu Kličkově. *Dar*, 1948, roč. 1, č. 2, s. 2.

³² Tamtéž, s. 2.

*papírům; jako by bylo třeba dokončit úvahu o chyceném pstruhu pointou, že také člověka Pán Bůh jednou chytne na udici...*³³

³³ HAMPL, František. O Benjaminu Kličkovi. *Dar*, 1948, roč. 1, č. 2, s. 2.

2. Literární díla Benjamina Kličky

2.1 Počátky literární tvorby

Benjamin Klička, jenž podepisoval některé své časopisecké příspěvky pseudonymem Občan K.,³⁴ patřil k té generaci autorů, jejichž vstup do literárního světa a následný literární vývoj byl silně ovlivněn hrůzami právě prožité první světové války. Benjamin Klička započal svoji literární práci ve znamení lyriky, teprve postupem času se propracoval k prozaické tvorbě.

Podle marxisticky založeného literárního teoretika a kritika Bedřicha Václavka bychom měli vzít v úvahu, že sám Klička se po literární stránce rozvíjel pomaleji a své místo v literárním světě si pracně dobýval.³⁵

Jan Kristek v doslovu knihy *Divoška Jaja* poukázal na vzdálenou příbuznost Kličkovy počáteční tvorby s básněmi Fráni Šrámka a s mladými pracemi Jiřího Wolкера.³⁶ Básník Josef Hora podotkl, že „*Antonín Sova se svým sensitivním, křehkým veršem, reagujícím vzrušeně na každou proměnu času [...]*“³⁷ byl vzorem pro Kličkovu ranou poezii. Inspirací pro Kličkovy první básně se stal podle Josefa Hory také Stanislav Kostka Neumann. Klička si vzal příklad především z jeho věčného optimismu a lásky k lidské společnosti.³⁸

Kličkovy literární počátky jsou zakotveny především v lyrice, ať už se jednalo o poezii anebo o první povídky.

2.1.1 Jiný svět (1921)

Benjamin Klička debutoval básnickou sbírkou *Jiný svět* v neklidném čase poválečném. Její básně psal v rozmezí let 1915 až 1920. Publikoval je nejdříve časopisecky a teprve v roce 1921 je vydal vlastním nákladem.³⁹

³⁴ Občan Benjamin Klička. *Haló noviny*, 1997, roč. 7, č. 292, s. 4.

³⁵ Bedřich Václavek v souladu se svým ideovým přesvědčením oceňuje zejména pozdější Kličkovu tvorbu (viz VÁCLAVEK, Bedřich. *Problém typisace*. In: *Tvorbou k realitě*. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950, s. 105).

³⁶ KRISTEK, Jan. Doslov. In: KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. Praha: Československý spisovatel, 1956, s. 184.

³⁷ HORA, Josef. Benjamin Klička. In KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930, s. 263.

³⁸ Tamtéž, s. 263.

³⁹ Vytiskl Závod tiskařský a nakladatelský v Klatovech.

Básnická sbírka je rozdělena do dvou částí: *Včera* a *Jiný svět*. První obsahuje 23 básní a druhá 26.

Kličkova literární prvotina nese rysy intimní a přírodní lyriky. Tematizuje se v ní touha po všeobecném smíření a sepětí lidí. Vyzdvihuje se spojení muže a ženy:

*„Muž a žena, muž a žena
s pohledem široce otevřeným,
sobě dáni, pro sebe stvoření...
Pozemskou cestu jísti budem,
o sebe opření
proti zlým.“⁴⁰*

Klička pobyl krátce na východní frontě, tudíž si velmi dobře uvědomoval hrůznost proběhlé války, a zřejmě i proto se v jeho básních lyrický subjekt raduje z prostých věcí světa:

*„ [...] po chladném lese jsem vůně ssál,
rosa mne skropila,
a pak jsem se k nebi zadíval
a nový cit k bohu ve mně vstal
zloby se duše má sprostila...“⁴¹*

Básnická sbírka se vyznačuje nehynoucí láskou k lidem, k tomuto světu a k přírodě. Princip humanity prostupuje nejenom touto sbírkou, ale i dalšími díly Benjaminu Kličky, už v nich zůstává.

Ohlasy dobové kritiky na Kličkovu básnickou prvotinu však nebyly příliš příznivé. Klička byl obecně uznáván jako dovedný prozaik, ale jako básník byl dobovou kritikou přijat rozporuplně. Kupříkladu český spisovatel a básník Jan Vrba kritizoval přílišný rozsah Kličkovy prvotiny, který je na úkor kvality básní.⁴² V závěru své kritiky se vyjadřuje zvláště s despektem k výtvarnému provedení celé sbírky: „*Snad by se*

⁴⁰ KLIČKA, Benjamin. Očekávání. In: *Jiný svět: Básně 1915-1920*. Klatovy: nákl. vlast., 1921, s. 39.

⁴¹ KLIČKA, Benjamin. Oholený. In: *Jiný svět: Básně 1915-1920*. Klatovy: nákl. vlast., 1921, s. 28.

⁴² VRBA, Jan. Literatura. *Pramen*, 1921, roč. 2, s. 556.

potom knize bylo dostalo slušnější úpravy, neboť ta, v níž vyšla, je opravdu odpuzující svou ledabylostí.“⁴³

Další nelichotivou kritiku na Kličkovu sbírku vyjádřil básník a literární kritik Antonín Matěj Píša: „Jeho nerytmické řádky žhnuly smyslovým spojením a mokvaly citovou rozbředlostí.“⁴⁴

Bedřich Václavek, poznamenal, že Kličkovy básně „mají spíše cenu dokumentární, dávající nám nahlédnouti do jeho vnitřního života, zvláště na začátku jeho dráhy.“⁴⁵

Josef Hora se vyjádřil k básnické sbírce svého přítele naopak kladně. Přiřazoval Kličku k básníkům, kteří „se uchylují do ticha svého srdce, aby v sobě zachraňovali teplé lidství, z něhož jediného tryskala jejich melodie, zastrášená hlukem doby.“⁴⁶

2.1.2 Vzpoura nosičů (1925)

Ve znamení intimní a přírodní lyriky se nese i druhé dílo, *Vzpoura nosičů*. Sbírkou skládající se z 33 drobných básní v próze psal Klička v rozmezí let 1918 až 1922. Vydal ji však později, a to v roce 1925 v nakladatelství Aloise Krále.

Knihou prostupují autobiografické motivy. Především se jedná o autorovy zážitky z přírody a z pozorování všedních věcí. V knize zúročil i děsivé zkušenosti z první světové války. Celým dílem proniká Kličkova náklonnost k lidem, obyčejným věcem a světu.

Jan V. Sedlák knihu charakterizoval jako „deník o milých, prostinkých věcech, událostech, příhodách, časových glosách, válečných zkušenostech, osobních i denních zážitcích člověka, milence, básníka, je to tu a tam chvála života, jeho darů, bolestí i slastí...“⁴⁷

Silný zážitek z prožité války Klička promítl v básni *Noc*: „Několik granátů rozprášilo nás cestou, i stanul jsem v údolí, sám člověk, těsně obklopený armádou stromů. Mé srdce bušilo, drsná bolest je naplnila a velká obžaloba, která se ve mně zrodila, našla cestu k bohu v hlubokém vzdechu.“⁴⁸

⁴³ Tamtéž, s. 556.

⁴⁴ PÍŠA, Antonín M. Z nové prózy. *Pramen*, 1925/1926, roč. 6, č. 3, s. 98.

⁴⁵ VÁCLAVEK, Bedřich. Problém typisace. In: *Tvorbou k realitě*. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950, s. 105.

⁴⁶ HORA, Josef. Benjamin Klička. In: KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930, s. 263.

⁴⁷ SEDLÁK, Jan V. Básně v próze. *Kritika*, 1925, roč. 2, s. 156.

⁴⁸ KLIČKA, Benjamin. *Noc*. In: *Vzpoura nosičů: 1918-1922*. V Praze: A. Král, 1925, s. 11.

Klička touto jemnou lyrikou v próze opět literární kritiku nepřesvědčil. Neznámý autor, vystupující pod pseudonymem F.⁴⁹ v literárním časopisu *Host*, vytýkal Kličkovi především velmi malou znalost věcí a abstraktnost v díle. Dále neznámý kritik ještě dodal: „*Proto užívá k přepisu symbolů. A že nemá značné tvárné síly, jsou ty symboly leckde nevhodné a otupené.*“⁵⁰ Dalším bodem kritiky neznámého autora bylo, že Klička „*promýšlí věci, místo aby je prožil.*“⁵¹ V závěru kritického článku stálo, že Klička „*žije svým celým duševním životem na pomezí šedého výrazu a těžkopádného, trhaného rytmu.*“⁵²

Potěšujícím by mohl být fakt, že Jan V. Sedlák *Vzpouru nosičů* hodnotil jako slibný základ pro Kličkův další literární vývoj, jako „*hledání cesty ke skutečnému dílu.*“⁵³

2.1.3 Tulák Jeronym a jiné osudy (1925)

Benjamin Klička psal svoji první prozaickou knihu v letech 1919 až 1923. Nakladatel Alois Srdce dílo *Tulák Jeronym a jiné osudy* vydal v roce 1925. Zajímavé je, že k této knize navrhl obálku Kličkův bratr Jaroslav Fragner. Kniha se skládá ze čtyř kratších povídek, a to *Tulák Jeronym*, *Slečna z kiosku*, *Pavla* a *Divoká dvojice*.

2.1.3.1 Tulák Jeronym

Tato ústřední povídka celé knihy nám předkládá příběh putování dobromyslného tuláka Jeronyma a jeho vychytralého společníka Antouška poté, co jsou propuštěni z věznice. Tuláci bloudí světem a občas někomu pomohou z nesnází. Jednoho dne ochrání bohatého pána od přepadení zloději, ten se jim chce odvděčit a pozve je do svého přepychového sídla. Mohou zde pít a jíst, co chtějí, a celkově si užívat bezstarostného života. Pro požívačného Antouška to je ráj na zemi a nehodlá se vzdát nově nabytého způsobu života. Pro Jeronyma je to naopak nepředstavitelný život, cítí se v luxusním domě jako v kleci. Netrvá tedy dlouho a z honosného obydlí v noci uniká pryč.

Jeronym vzpomíná na svůj prohřešek z mládí, kdy opustil matku svého dítěte, a proto se navrácí zpět ke své ženě Anežce a synu Josífkovi. Tuláctví však v sobě potlačit

⁴⁹ Nepodařilo se zjistit, kdo vystupoval pod tímto pseudonymem v časopisu *Host*.

⁵⁰ F. *Host*, 1924/1925, roč. 4, s. 192.

⁵¹ Tamtéž, s. 192.

⁵² Tamtéž, s. 192.

⁵³ SEDLÁK, Jan V. Básně v próze. *Kritika*, 1925, roč. 2, s. 157.

nedokáže, a tak znovu opouští rodinu a vydává se hledat krásy přírody. Při putování krajinou si Jeronym uvědomí, že bez své rodiny by už nemohl žít a rozhodne se opět vrátit: „*Léhá podle své teplé ženy a poznává v téže chvíli, že rodina jest cesta, podle níž kvetou úsměvy ženy a dítěte, které neosiřelo; tudy kráčet jest větší slast a svízel, ale úsměvy jsou květiny na světě nejvzácnější.*“⁵⁴

Klička vytvořil v této povídce dva protichůdné charaktery lidí, do kterých promítl kladnou a zápornou stránku lidské povahy. Autorovo přímočaré vidění světa, kdy rozděluje společnost na dobrou a zlou, je patrné i v jeho pozdějších dílech.

Zbylé tři povídky spojuje téma milenecké lásky. Autor zde nahlíží do vztahů mezi muži a ženami. V povídkách tematizuje nevěru a neočekávané těhotenství (*Slečna z kiosku*), zahrávání si s lidskými city (*Pavla*) a také žárlivost, která dovede hlavní postavu k postřelení své milé i k vlastnímu ukončení života (*Divoká dvojice*). Klička se těmito třemi povídkami zcela vymyká povídce *Tulák Jeronym*, ve které převládá silný motiv přírody. Milenecká láska je v *Tulákovi Jeronymovi* dána do pozadí a upřednostňuje se spíše láska k rodině.

Vzhledem k ideovému zaměření Bedřicha Václavka, jenž propagoval socialistický realismus, se nelze divit, že hodnotil negativně lyrismus v Kličkových prózách: „*Ještě je tu plno vzduchoprázdného prostoru, v němž vznikají jen lyrisované postavy bez vnitřního rozvoje a reality.*“⁵⁵

Ke Kličkovi jakožto začínajícímu prozaikovi se záporně vyjádřil i Antonín Matěj Píša v časopise *Pramen*: „*Benjamin Klička je zjev, u něhož lze popřítí právem nejen existenci významné a nesporné hodnoty literární, ale lze, tuším, pochybovati o pevném gruntu jeho epického talentu.*“⁵⁶ Dále Píša dal do souvislosti první Kličkovy snahy o prózu se silným vlivem Vladislava Vančury, ačkoliv „*se to Klička snažil sebe briskněji popřítí.*“⁵⁷ V závěru své časopisecké recenze Píša poukázal na fakt, že Klička se pouze snažil o násilnou ozdobu svých literárních obrazů, kdežto Vladislav Vančura jimi vyvolával atmosféru a utvářel děj.⁵⁸

Příznivě se o Kličkovi v souvislosti s jeho sbírkou povídek vyslovil Václav Brtník: „*Sensualistou s chutí využívajícím radosti pozemského života, ale dovedným*

⁵⁴ KLIČKA, Benjamin. Tulák Jeronym. In: *Tulák Jeronym a jiné osudy*. Praha: A. Srdce, 1925, s. 58.

⁵⁵ VÁCLAVEK, Bedřich. Problém typisace. In: *Tvorbou k realitě*. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950, s. 106.

⁵⁶ PÍŠA, Antonín M. Z nové prózy. *Pramen*, 1925/1926, roč. 6, č. 3, s. 98.

⁵⁷ PÍŠA, Antonín M. Z nové prózy. *Pramen*, 1925/1926, roč. 6, č. 3, s. 98.

⁵⁸ Tamtéž, s. 99.

vypravěčem i bystrým pozorovatelem jeví se Benjamin Klička v knize *Tulák Jeronym a jiné osudy*.“⁵⁹

Další kladnou kritiku k souboru povídek projevil Karel Sezima. Vyzdvihoval v první řadě zajímavý děj Kličkových povídek, kterým nechybělo postupné zesilování a spád.⁶⁰ Svoji recenzi Sezima uzavřel vlídným vyjádřením: „*Povídky Kličkovy mají opar zlatého humoru tuláckého, jsou vyprávěny vkusně s útlými slohovými finesami a teplým citovým přízvukem [...]*.“⁶¹

2.2 Divoška Jaja (1925)

Benjamin Klička vstoupil do širšího povědomí čtenářů novelou *Divoška Jaja*. V pořadí už čtvrté dílo vydal poprvé v nakladatelství Kvasnička a Hampl v Praze roku 1925, ačkoliv jej dopsal již v květnu 1923. Tímto spadá Kličkův románový debut do období proletářské literatury, se kterou má mnoho společného v celkovém pojetí.⁶² S rostoucím zájmem čtenářského publika byla tato exotická novela do Kličkovy předčasné smrti vydána třikrát. Celkově byla *Divoška Jaja* vydána šestkrát.

Klička vytvořil v tomto díle baladický příběh černošské dívky z Konga, která je prodána svým otcem neurvalému plukovníku Lenotrovi do evropské metropole – Paříže. Nejprve pracuje Jaja za malé finance a za neustálých urážek v plukovníkově rodině jako chůva jejich malé dcerky Evy. Poté je propuštěna a živí se v baru tancem. Jaja zažívá dva milenecké vztahy ke dvěma černošským chlapcům. Nejdříve k rebelskému řezbáři Sahiungovi, s nímž čeká dítě. Vinou Sahiunga o dítě brzy přichází. Její milenec vytýká veškeré neštěstí, které je potkalo, vyspělé civilizaci: „*Jaju, dítě, život, štěstí, všechno; všechno zahubila Evropa, drtíc černocho v kleštích bídy, z nichž nelze nijak a nijak!*“⁶³ Navzdory tomu Jaja na Sahiunga nevzpomíná se záští: „*Připomněla si znovu celý svůj případ. Sahiungo utratil dítě, zpretrhal úplně všechna pouta, odešel, odešel – a přece svazek s ním v hlubinách bytosti trvá a – potrvá věčně.*“⁶⁴ Poté Jaju pojí určitý cit k jinošskému Sliangovi, který za ní přijel z Konga. S ním má odplout zpátky do Afriky. Po dvou letech strávených v Paříži se Jaja stává

⁵⁹ BRTNÍK, Václav. *Topičův sborník*, 1924/1925, roč. 12, č. 1, s. 480.

⁶⁰ SEZIMA, Karel. *Lumír*, 1926/1927, roč. 53, č. 3, s. 148.

⁶¹ Tamtéž, s. 149.

⁶² HÁJKOVÁ, Alena. Příběh promarněné lidskosti. *Host do domu*, 1956, roč. 3, č. 8, s. 376.

⁶³ KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. Praha: Československý spisovatel, 1974, s. 189.

⁶⁴ Tamtéž, s. 204.

mnohem zkušenějším a rozumnějším člověkem, i z toho důvodu se dívá na Slianga jako na nevypělého chlapce: „*Vždyť Sliango není než dítě. Vždyť jeho láska, která ho pudila do Evropy, jest jenom přepych, rozmar dětského srdce. Neví nic o hrůze života, zná jen krásnější stránku. Nežije v Evropě, ale ve snách.*“⁶⁵ Sliango je pro svou důvěřivost podveden a přichází o všechny peníze. Stávají se z nich chudé živořící bytosti, které padají až na úplné dno lidské bídy. V poslední záchraně sebe i svého milého před neodvratnou smrtí hladem se vydává Jaja do hotelového pokoje s neznámým mužem, aby dostala peníze na kousek chleba. Tímto činem Jaja odvrací alespoň na nějaký čas smrt vyhladověním. Ukazuje se tak nehynoucí obětavost černošské dívky: „*Jaja rozuměla, že musí jednati rychle. Oba vrávorali, útlí a hladoví jako dva němí kostlivci. Sliango už neprosil. Jaja viděla opět ubohé dítě, odkázané na péči okolí. Chvělo se nyní zimou a hladem.*“⁶⁶ Jaja poznává bezvýchodnost celé jejich životní situace. Možnost návratu do rodné země se zcela rozplývá.

V této sociálně laděné novele Klička nemilosrdně poukázal na nepřekonatelné rozdíly mezi zdánlivě civilizovaným velkoměstem a exotickou džunglí. Hlavní postava Jaja je tu vykreslena jako nezkušená, citlivá a velmi obětavá dívka, která se dostává do konfliktů s vyspělou společností, v níž musí nově žít. V Paříži Jaja poznává jen ponížení a bezpráví, dopadne na ni tíha sociální nespravedlnosti a s konečnou platností si uvědomí povýšenost bílé rasy. Podle Kristka Klička v černošské dívce vytvořil „*mravní typ veliké čistoty a opravdovosti.*“⁶⁷ Autor propracoval detailně charakteristiku hlavní hrdinky, ostatní postavy zachytil pouze v nejhrubších rysech. V novele vystupují převážně záporně vykreslené postavy Evropanů, „*jejichž zpodobení se blíží až karikatuře.*“⁶⁸ Utlačovaní černoši jsou tu vyliční s citem a sympatiemi. Z neustálých konfrontací s bělochy vychází ponižovaná a utlačovaná rasa černochoů jako morální vítěz. Právě Jaja a její druhové tu „*představují skutečné, mravně neporušené lidství.*“⁶⁹

Jan Kristek v doslovu této knihy výstižně shrnuje, že „*Divoška Jaja, spíš románová novela než román, dobírá se svým zhuštěným, plastickým a přitom prostým*

⁶⁵ Tamtéž, s. 203.

⁶⁶ KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. Praha: Československý spisovatel, 1974, s. 225.

⁶⁷ KRISTEK, Jan. Doslov. In: KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. Praha: Československý spisovatel, 1956, s. 188.

⁶⁸ KORECKÁ, Helena. Benjamin Klička. In: KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. Praha: Československý spisovatel, 1974, s. 6.

⁶⁹ KORECKÁ, Helena. Benjamin Klička. In: KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. Praha: Československý spisovatel, 1974, s. 6.

výrazem i svým spádovým rytmem epickým silného účinu; je exoticky přioděným příběhem o osudu čistého lidského srdce ve vřavě skomírajícího světa.“⁷⁰

Na Kličku silně zapůsobil spisovatel Vladislav Vančura, což se zřetelně projevilo právě v tomto díle, a Klička se snažil jít v jeho literárních stopách. Alena Hájková zmiňuje, že nejenom slohem se snažil přiblížit k Vančurovi. Hájková celkově Jajin příběh přirovnává k proletářské literatuře, kdy schopný jedinec obdařený *marhoulovskou* radostí z práce nechápe její prodejní hodnotu. Prospěchářská společnost pak těží na jedinci a přivádí ho do neštěstí.⁷¹

Ohlasy na Kličkovu prozaické dílo byly mnohem vřelejší než na jeho předchozí literární počiny. Kritik František Xaver Šalda se vyjádřil, že *Divoška Jaja* je „románový debut ne právě špatný.“⁷² Ve vstřícném hodnocení pokračoval Šalda vzápětí, když vyzdvihl Kličkovu dílo, které na něj působilo jako „velmi laskavá, pozorná, poučená a lidská studie...“⁷³

Český prozaik Josef Kaván (vystupující pod pseudonymem A. C. Nor) podotkl, že v tomto díle „vlastně po prvé projevil Klička značné epické a fabulační schopnosti, když právě ne talent.“⁷⁴ Upozornil také na některé vtipné nesoulady v knize, kupříkladu: „černošce zmodrala ruka“ nebo „černoška rudla ve tváři.“⁷⁵ I přesto v závěru své kritiky vyzdvihl A. C. Nor fakt, že román o černošské dívce „je kniha, k níž člověk nemusí sednout s povrchní lhostejností, nýbrž se směsí zájmu a úcty.“⁷⁶

Právě díky všem zmíněným kladům tato novela právem „zaujímá v Kličkově tvorbě místo z nejpřednějších.“⁷⁷

⁷⁰ KRISTEK, Jan. Doslov. In: KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. Praha: Československý spisovatel, 1956, s. 190.

⁷¹ HÁJKOVÁ, Alena. Příběh promarněné lidskosti. *Host do domu*, 1956, roč. 3, č. 8, s. 376-377.

⁷² ŠALDA, František X. a MACEK, Emanuel. *Kritické projevy-13*. Praha: Československý spisovatel, 1963, s. 185.

⁷³ ŠALDA, František X. a MACEK, Emanuel. *Kritické projevy-13*. Praha: Československý spisovatel, 1963, s. 185.

⁷⁴ NOR A. C. *Host*, 1925/1926, roč. 5, s. 94.

⁷⁵ Tamtéž, s. 94.

⁷⁶ Tamtéž, s. 94.

⁷⁷ KRISTEK, Jan. Doslov. In: KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. Praha: Československý spisovatel, 1956, s. 190.

2.3 Brody (1926)

Tento sociálně laděný román, který byl dopsán Benjaminem Kličkou 1. září 1925, vyšel v nakladatelství Družstevní práce roku 1926. O velkém úspěchu knihy svědčilo i to, že do autorovy smrti byla vydána ještě jednou, a to v nakladatelství Melantrich v roce 1935. Potřetí knihu vydalo nakladatelství Československý spisovatel roku 1957.

Děj románu nás zavádí do napjaté a rozjitřené doby po první světové válce. Klička tu na pozadí malého města Brody ukazuje osud několika lidí ovládaných pevnou rukou bohatého průmyslníka Pressingera. Všichni a všechno náleží brodskému vyřídudchovi Pressingerovi: továrny, pokrytečtí politikové, dělníci a ženy, s nimiž má potomky z nemanželského svazku, ke kterým se ale odmítá hlásit. Autor tímto vytváří obraz nespravedlivého řádu, který ve městě vládne. Zajímavé je, že Pressinger v románě téměř nevystupuje, pouze o něm lidé mluví. Působí tak jako „*symbol společenského zla*.“⁷⁸

Hlavními hrdiny celého románu jsou Ferda Rys, inženýr Jaroslav Vít a Rysova nevlastní sestra Lila Pressingerová. K vedlejším postavám, které tvoří kulisu románu, patří podlézavý poslanec Hecht, slepý trafikant Drozd, jenž je zatvrzelý snílek věřící v lepší společnost, mstivý strážmistr Pepek Rejsek a Teréza, nemocná manželka inženýra Víta.

Ferda Rys se po několika letech strávených ve válce vrací do rodného města Brody. Navrací se k ženě Andule a k jejímu synovi Lojzovi, jehož přijme za vlastního. Ferda zásadně odmítá pracovat v továrně pod Pressingerem, který zapírá, že je Ferdův otec, a tak se živí prodejem mléka. Ferdova postava je tu vykreslena jako spravedlivý dobrák, jenž je „*nositelem zdravých a čistých lidských vztahů, bytostí nejčinnorodější*.“⁷⁹

Inženýr Jaroslav Vít je inteligentní, laskavý a celkem nerozhodný člověk. V Pressingerově továrně pracuje téměř do vyčerpání a za mizernou mzdu, i přesto je zcela oddán svému zaměstnání a pracuje s láskou. Neustále se snaží najít cestu k dělníkům, kteří ho nepřijímají pro jeho vzdělanost a opovrhují jím. Vítovi se nedaří ani v osobním životě. Manželka Teréza zemře při porodu jejich prvorozené dcerky. Pro Víta, který se stal náhle vdovcem, je to bolestná událost: „*Záludná zvrácenosti přírody*,“

⁷⁸ KRISTEK, Jan. Doslov. In: KLIČKA, Benjamin. *Brody*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 258.

⁷⁹ Tamtéž, s. 258.

*jež dopřáváš dětí mrtvým matkám, jako bys toužila, aby těm ženám nedal nářek nemluvnat v hrobě spát a aby jejich srdce burcoval, ještě když hoří a tlejí, v bolestnou křeč!*⁸⁰ O malé děvčátko se s pomocí Ferdovy rodiny stará Vít. I přes veškerou péči, která se dítěti dostane, brzy umírá. Po této zdrcující ráně se Vít znovu horlivě věnuje práci.

Temperamentní dívka Lila Pressingerová, která je jediným přiznaným potomkem továrníka Pressingera, studuje medicínu. Pronásledují ji výčitky svědomí kvůli chamtivému otci, proto se chce stát lékařkou, aby mohla léčit hlavně chudé spoluobčany v Brodech a „odpracovat“ si tak dluh za svého otce. Mezi Lilou a ovdovělým inženýrem Vítem postupně vzniká silné pouto lásky. Právě rozkvétající cit je ale následně přerván nečekanou zprávou – Vít a Lila jsou nevlastními sourozenci! Velmi rychle se s tím musí mladá dvojice smířit: *„Ještě jednou se milenci objali a v náručí bratrově procitla sestra.*“⁸¹

Jednoho dne se dav dělníků a prostých lidí vzbouří pod vlivem silných slov prohnáného poslance Hechta: *„Jestliže lid nedostane, co mu patří, vezme si sám, a více si vezme, neboť to jest jeho přirozené právo!*“⁸² Svým nabubřelým projevem chtěl Hecht pouze popíchnout masu nespokojených lidí, aby začala drancovat a ničit vše, co jí přišlo do cesty. A také se tak stalo, přičemž během chaotické vřavy je zabit dobromyslný trafikant Drozd. V závěru románu se dozvídáme, že ho zastřelil strážmistr Rejsek, který ale původně chtěl zasáhnout Ferdu. Nakonec přijde Rejsek za Ferdou s prosbou o odpuštění. Ferda napravenému Rejskovi nakonec promine a tím dává najevo dobrotu svého srdce.

Kličkův styl psaní je opět podoben stylu Vančurovu, ale už se od něj odlišuje výrazněji, než tomu bylo například v novele *Divoška Jaja*. Václav Běhounek pochválil Kličkův *„osobitý epický sloh, mající v mnohých místech (na př. smrt Terézy) silnou účinnost.*“⁸³ Ale na druhou stranu ke Kličkovi podotkl, že stavba vět, kterou má pouze Vančura u svých děl, působí *„u Kličky chtěně, násilně.*“⁸⁴ Od prozaika Josefa Kavána (vystupujícího pod pseudonymem A. C. Nor) se dozvídáme, že Klička se proti nařčení z napodobování Vančurova stylu několikrát ohradil. Na obhajobu Kličky A. C. Nor napsal, že mu nevytýká jistou podobnost s Vančurou, protože *„jde patrně o spřízněné*

⁸⁰ KLIČKA, Benjamin. *Brody*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 145.

⁸¹ KLIČKA, Benjamin. *Brody*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 249.

⁸² Tamtéž, s. 240.

⁸³ BĚHOUNEK, Václav. Literární a umělecké. *Akademie*, 1927, roč. 30, s. 121.

⁸⁴ Tamtéž, s. 121.

ladění dvou básnických duší.“⁸⁵ Na Kličkovu stranu se stavěl také literární a divadelní kritik Pavel Fraenkl, který poznamenal, že Klička „je jemnější než Vančura, štíhlejšího zvuku a slova, které lokalo dlouho jakousi dobráckost.“⁸⁶

A. C. Nor vytkl knize nevěrohodný optimistický závěr, i když je po celou dobu děje laděna převážně pesimisticky.⁸⁷ K tvrzení A. C. Nora se později přikláněl také spisovatel a literární kritik Karel Sezima (vlastním jménem Karel Kolář), který litoval, že „sociální víra a naděje spisovatelova [...] nedošla v ‚Brodech‘ vyjádření jiného, než v přexponování zjednodušených vztahů a chvílemi i v nepříjemně melodramatickém sociálním pathosu.“⁸⁸

Bedřich Václavek se k celému vyznění knihy postavil takto: „Ačkoliv se ‚Brody‘ opírají v mnohých bodech záměrně o skutečnost, zůstávají přece jen fantasií a spíše přáním, jaký by svět měl býti, místo aby byly obrazem toho, jaký skutečně je.“⁸⁹ Podle Václavka Klička setrval na názoru „abstraktně humanistickém, který se často mívá se skutečností.“⁹⁰

Jan Kristek v doslovu knihy *Brody* vyslovil názor, že Klička „neztratí víru ve spravedlivější společnost, avšak cestu k ní bude v duchu svého humanismu spatřovat především v mravním sebezdokonalování lidského rodu.“⁹¹

Básník a rovněž literární kritik Josef Hora o románu, který „se snažil postihnout dusnou poválečnou atmosféru sociálního vlnobití a v ní kořenicí intelektuální kolektivismus,“⁹² tvrdil, že mezi českými romány má bezesporu své stálé místo.

2.4 Svět z rodiny (1927)

Benjamin Klička psal svou druhou a také poslední sbírku básní od roku 1918 až do roku 1927. Ve stejném roce, kdy básnickou sbírku dopsal, ji vydali pražští

⁸⁵ NOR A. C. Panorama. Host, 1925/1926, roč. 5, s. 282.

⁸⁶ FRAENKL, Pavel. Rozpravy Aventina, 1925/1926, roč. 1, s. 128.

⁸⁷ NOR A. C. Panorama. Host, 1925/1926, roč. 5, s. 282.

⁸⁸ SEZIMA, Karel. Mládí. Lumír, 1927, roč. 54, č. 1, s. 65.

⁸⁹ VÁCLAVEK, Bedřich. Problém typisace. In: Tvorbou k realitě. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950, s. 111.

⁹⁰ Tamtéž, s. 111.

⁹¹ KRISTEK, Jan. Doslov. In: KLIČKA, Benjamin. Brody. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 260.

⁹² HORA, Josef. Benjamin Klička. In KLIČKA, Benjamin. Bobrové: Tulák Jeronym. Praha: Sfinx, 1930, s. 272.

nakladatelé Vincenc Svoboda a Antonín Škoda. Je rozdělena do dvou bezejmenných oddílů a celkem obsahuje 44 básní.

Ačkoli Benjamin Klička ve svých prozaických dílech čím dál více inklinoval k epice, stále ho lákala veršovaná lyrika, kterou dříve vstoupil do světa literatury. Kličkův poslední pokus o poezii nese v sobě výrazný rys intimity. O tematickém ukotvení díla svědčí už jeho název. Pro Benjamina Kličku znamenala jeho rodina mnoho, což dokazovalo i věnování v básnické sbírce: *Své ženě a dítěti*.

Ve sbírce *Svět z rodiny* Klička ale tematizoval i přírodní motivy:

„[...] dej každému člověku lípu pod okna a dej jí rozkvést,
aby voněla po celý rok
do počínání a na těžká rozcestí,
aby byl dobrý každodenní náš krok.“⁹³

Dalším tématem Kličkových básní byly smutné zážitky, a to zejména z první světové války:

„Neseme tě, tichý hochu, do hrobu,
muzika pláče, ale nesténá.
Zakusil jsi práci, ne však porobu.
Tvá duše jde do nebe bez hříchu, bez věna.“⁹⁴

Většina básní ale měla zřetelný ráz intimní, v jedné se autor vyznává ze svých pohnutých pocitů, když se mu narodila dcera:

„V soumracném jitru se narodil člověk,
mé dítě.
Staňte! Mé dítě mezi vámi,
sestra vaše.
Má žena prolila za ni krev,
zpívají o tom na nebi ptáci. Slyšíte zpěv?
Vaše sestra.
Milujte ženu v jarním měsíci,
tenkrát má srdce štědré a věřící.“⁹⁵

⁹³ KLIČKA, Benjamin. Červen. In: *Svět z rodiny: Intimní zpověď*. Praha: V. Svoboda a A. Škoda, 1927, s. 24.

⁹⁴ KLIČKA, Benjamin. Vojenský pohřeb. In: *Svět z rodiny: Intimní zpověď*. Praha: V. Svoboda a A. Škoda, 1927, s. 24.

Literární kritika přijala Kličkovu snahu o další poezii nepřiliš příznivě. Kupříkladu literární historik, prozaik a básník Jan Blahoslav Čapek hned v úvodu své časopisecké recenze nekompromisně poznamenal: „*V málokteré knize tak příkře zarazí nedostatek vši poesie, jako v této.*“⁹⁶ Ve srovnání s Kličkovou první sbírkou básní *Jiný svět*, které vytkl spisovatel a básník Jan Vrba nepřiliš vzhledné vydání, si druhá básnická sbírka *Svět z rodiny* po výtvarné stránce značně polepšila. Jan Blahoslav Čapek vyzdvihl „*skvělou a honosnou úpravu sbírky.*“⁹⁷ Dále Čapek podotkl, že po lidské stránce se Klička ve sbírce vypsál z hezkých pocitů a z milých dojmů, avšak „*proto se přece nevydávají sbírky, že zažívám obecně lidské stavy.*“⁹⁸

Příznivější názor na Kličkovy básně poznamenal literární historik a kritik František Götz. Klička se Götzovi, zvláště ve druhém oddílu básnické sbírky, jevil „*opravdovým lyrikem.*“⁹⁹ Dále vyzdvihl Kličkovu rodinnou lyriku, ve které se nachází „*někdy i dobré formace obrazové.*“¹⁰⁰

Básník Josef Hora se vůbec stavěl velmi kladně ke Kličkovu poslednímu pokusu o poezii a neopomněl ani srovnat Kličkův básnický vývoj: „*Od první knihy veršů vyspěl tu tichý básník v lyrika měkkého tónu, jenž současně s Jiřím Wolkerem nanáší do poesie humanistický tón prosté srdečnosti, splývání s lidmi a věcmi.*“¹⁰¹

2.5 Pestré osmero (1928)

Povídkový soubor psal Benjamin Klička v rozmezí let 1920 až 1927. Vydal jej pražský nakladatel Václav Petr v roce 1928.

Knihy se skládá z osmi povídek: *Nešťastný šťastný*, *Dvakrát jedna jest nic*, *Z paměti dlažební kostky*, *Bílá žena a Tvango*, *Exekutor*, *Nejzávažnější čin lakýrníka Nudle*, *Zrození blázna* a *Zkouška Izraele*. Klička se v krátkých povídkách zabývá nelehkými problémy obyčejných lidí. Tematizuje v nich složité rodinné vztahy, ať už

⁹⁵ KLIČKA, Benjamin. Narození. In: *Svět z rodiny: Intimní zpověď*. Praha: V. Svoboda a A. Škoda, 1927, s. 53.

⁹⁶ ČAPEK, Jan B. Host, 1927/1928, roč. 7, s. 215.

⁹⁷ Tamtéž, s. 215.

⁹⁸ Tamtéž, s. 215.

⁹⁹ GÖTZ, František. B. Klička: Svět z rodiny. *Literární svět*, 1928, roč. 1, č. 8, s. 4.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 4.

¹⁰¹ HORA, Josef. Benjamin Klička. In KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930, s. 276.

mezi rodiči a dětmi nebo mezi samotnými manželi. V neposlední řadě tu Klička předkládá i problematiku sociální nerovnosti a rozdílného náboženského vyznání. V *Pestrém osmeru* se znovu vyskytuje motiv černošské rasy (*Bílá žena a Tvangó*), jako tomu bylo i v jeho dřívější knize *Divoška Jaja*. Podle Josefa Hory se ale tentokrát objevil motiv odlišné rasy „se zřejmou posměšnou tendencí.“¹⁰² Klička ve svých povídkách tragikomickým způsobem líčí nesnáze lidí. Josef Hora poznamenal, že v tomto souboru povídek „satira i groteska spolupracují.“¹⁰³

Recenze na Kličkovy povídky byly ve značném rozporu. Literární kritik Pavel Fraenkl například vytkl povídkám „stylovou křečovitost.“¹⁰⁴ Nechápal také nakladatele, jež se obávali vydat vážná díla, ale nezdráhali se, „aby pomáhali tak bezcenným a hloupým nesmyslům.“¹⁰⁵ Avšak marxisticky smýšlející literární kritik Ladislav Štoll naopak kladně podotkl, že povídky Benjamin Kličky „svědčí o rozvážné stavbě, prozrazující básníka větší formální vůli a přísnosti.“¹⁰⁶ I Bedřich Václavek s pochvalou uznal, že Kličkovy „*Pestré osmero* znamená růst jeho vypravěčské techniky.“¹⁰⁷

2.6 Muž, který chtěl ABCDE (1928)

Ve stejném roce, kdy Benjamin Klička vydal povídkový soubor *Pestré osmero*, předkládá čtenářům své další dílo, a to groteskní lékařskou satiru *Muž, který chtěl ABCDE*. Žertovné ilustrace v této drobné próze vytvořil malíř a grafik Josef Čapek. Kniha vyšla v březnu v nakladatelství Družstevní práce.

U Kličky se poprvé objevuje lékařská tematika právě v této nevelké grotesce, kterou prostupují i autobiografické prvky. Autor vypráví s výrazným humorem příběh mladého muže, který se stal doktorem a pro toto náročné povolání byl schopen obětovat vše, dokonce i vlastní život. Groteska je rozdělena do pěti kratších kapitol, z nichž každá představuje právě jedno písmeno.

¹⁰² HORA, Josef. Benjamin Klička. In KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930, s. 278.

¹⁰³ Tamtéž, s. 278.

¹⁰⁴ FRAENKL, Pavel. *Host*, 1927/1928, roč. 7, s. 259.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 259.

¹⁰⁶ ŠTOLL, Ladislav. Referáty. *Signál*, 1928/1929, roč. 1, č. 4, s. 127.

¹⁰⁷ VÁCLAVEK, Bedřich. Problém typisace. In: *Tvorbou k realitě*. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950, s. 107.

První kapitola (A) nese název *Konati dobro*. Autor v ní popisuje bezejmenného mladého studenta gymnázia, který se rozhodoval, co bude po maturitě dále dělat. Usoudil, že se stane lékařem, aby na světě vykonal aspoň trochu dobra. Po studiích si mladý doktor otevřel lékařskou praxi, do které mu začaly proudit davy pacientů. Zamiloval se do dcery chudého ševce a vzal si ji za manželku, ačkoliv neměla žádné věno. Druhá kapitola (B) má název *Svou svatbu dokončiti*. Jak napovídá už samotné pojmenování kapitoly, tak po svatebním obřadu měl doktor splnit svoji manželskou povinnost a strávit s manželkou první svatební noc. Nestalo se tak, jelikož doktor musel naléhavě odběhnout k rodící pacientce, tudíž mladá paní doktorová zůstala první svatební noc zcela sama. Ve třetí kapitole (C), kterou autor nazval *Svou ženu učiniti šťastnou*, se doktor snažil rozveselit svoji manželku jakýmkoli způsobem. Rozhodl se tedy, že začnou spolu chodit na hodiny tance. Kvůli svému náročnému povolání nemohl být na všech lekcích, nahrazoval ho proto nejednou jiný tanečník. Čtvrtá kapitola (D) se jmenuje *Míti jakékoliv dítě*. V této kapitole si paní doktorová stěžovala na nehoráznou nudu, kterou zažívala v manželství s doktorem. Přála si děťátko. Pan doktor jí navrhl, zda by nechtěla, aby se otcem dítěte stal jeden z tanečníků. To paní doktorovu velice pobouřilo, a tak pan doktor raději přislíbil manželce dovolenou, na kterou odjedou hned za týden. V poslední kapitole (E), která se nazývá *Přechoditi chřipku*, se pan doktor snažil vyléčit všechny pacienty trpící nemocí, aby mohl v klidu odjet s manželkou na dovolenou. I přesto, že se pan doktor od nemocných velmi nakazil a sám měl tedy chřipku, neváhal jezdit za svými pacienty pronajatým autem a i nadále je uzdravovat. Jednoho večera vezl šofér pana doktora domů, ale doktor už z auta nevystoupil. Šofér se nezdráhal chladně konstatovat: „*Chřipka ho asi dodělala*.“¹⁰⁸ Příběh se uzavírá tím, že z paní doktorové se stala paní šoférová a odjíždí se svým novým manželem stejným autem, ve kterém zemřel nebohý pan doktor.

Neúprosnou kritiku snesl na Kličkovu grotesku Pavel Fraenkl, když v časopisecké recenzi napsal, že se jedná o „*pustý a impotentní tlach, pokoušející se zoufale o nějaký vtíp, o satiru na groteskně se utvářející skutečnost*.“¹⁰⁹ Vytýkal Kličkovi také to, že jako „*autor Brodů a Divošky Jaji tak zcela propadne samolibé ješitnosti, že tiskne povídání, patřící spíše do nějakého okresního plátku než do samostatné knížky – je to něco, co pobuřuje a svědčí o hnilobném stavu Kličkovy*

¹⁰⁸ KLIČKA, Benjamin. *Muž, který chtěl ABCDE*. Praha: Družstevní práce, 1928, s. 64.

¹⁰⁹ FRAENKL, Pavel. *Host*, 1927/1928, roč. 7, s. 259.

autokritiky.¹¹⁰ Josef Hora však ocenil, že v této komické satíře „nalezl Klička, svůj vlastní odstín humoristického vyprávění, u nás nyní tak vzácný.“¹¹¹ Podle Bedřicha Václavka vede Kličkova cesta od této podařené grotesky „k celé jedné větvi románové tvorby Kličky, kterou bychom mohli charakterisovat jako čistou epiku.“¹¹²

2.7 Románový cyklus Generace

Klička usiloval o napsání dobového románu, v němž by byl zachycen obraz lidské společnosti před válkou a po válce. Podařilo se mu to v románové trilogii *Generace* (dodatečně pojmenované *Rodáci z malé země*), na které pracoval celkem deset let. Knihy tohoto generačního cyklu byly vydány nakladatelstvím Družstevní práce.

Básník Josef Hora upozornil na zajímavý fakt, že němečtí spisovatelé válečných románů začali tvořit děj své knihy až od započaté války, vysvětlovali ji tedy jako přelom, od něhož se zrodila nová generace a nový osud člověka. Oproti nim Benjamin Klička zachycoval své budoucí vojáky už v předválečné době, za časů jejich mládí.¹¹³

Český prozaik A. C. Nor podotkl, že Kličku zajímala právě ta generace, k níž sám náležel. Podle Nora to byla generace, která byla rozbitá válkou a její mládí bylo zlomené nejen ve válečném poli, ale i strádáním, násilnostmi a morální rozbředlostí.¹¹⁴

2.7.1 Jaro generace (1928)

První kniha cyklu *Generace* je rozdělena na dvě části: *Od prsu k jícnu* a *Mimo čas a řád*. Klička představuje příběh jedné pražské obchodnické rodiny, kde vládne tvrdá ruka despotického otce Krále. Matka a tři děti se zcela podvolují otcově vůli. Trochu netečná a plachá dcera Mařka se provdá na otcův příkaz za povrchního obchodníka Hurta, ačkoliv měla snahu vzdorovat tomuto nesmyslnému rozkazu. Ve skrytu duše ale Mařka cítí hlubokou náklonnost k vědci Rážovi. Dalším potomkem obchodníka Krále je chladný a vypočítavý syn Jan, který se nezdráhá jít proti vlastní

¹¹⁰ FRAENKL, Pavel. *Host*, 1927/1928, roč. 7, s. 259.

¹¹¹ HORA, Josef. Benjamin Klička. In KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930, s. 279.

¹¹² VÁCLAVEK, Bedřich. Problém typisace. In: *Tvorbou k realitě*. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950, s. 107.

¹¹³ HORA, Josef. Benjamin Klička. In KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930, s. 273.

¹¹⁴ NOR A. C. Benjamin Klička, vykladač generace. *Panorama*, 1931/1932, roč. 9, č. 11, s. 178.

matce a sourozencům, jen aby byl v otcově přízni. Kličkova hlavní pozornost se soustřeďuje na nejmladšího syna Jiřího, který je tu zobrazen jako velmi zvědavý, oduševnělý a citlivý hoch. Už od dětství se Jiří přátelí s bystrým židem Ottou Weilem a s energickým cynikem Petrem Prémem. Jiří Král vystuduje medicínu a stane se velmi dobrým doktorem, Otto Weil po právnických studiích pracuje jako advokát a revolucionářský proletář Prém už nechce dál studovat a působí jako řadový zaměstnanec. Po vypuknutí války musí všichni tři kamarádi odejít na frontu. Autor velmi přesně popisuje nelehké podmínky, které museli hlavní hrdinové na frontě zažít. Klička v celém románu pozoruje vývoj tří kamarádů a jejich blízkých na pozadí doby předválečné a válečné. Hrdinové se vyrovnávají vlastním způsobem s nelehkou dobou.

A. C. Nor ke knize dodal: „*Jarem pro generaci tu byla válka, její děs, její hrůzy. Generace tu neměla vůbec mládí. To jaro v titulu je řečeno hořce, trpce, ironicky.*“¹¹⁵

Podle Josefa Hory v tomto románu „*vládne realistický tón vypravěčský s podrobnou drobnomalbou rodinného prostředí.*“¹¹⁶ Hora upozornil také na opomíjený fakt tohoto díla, a to, že Klička kritizuje neadekvátní výchovu starší generace, která je v knize zastoupena panovačným otcem. Ta v dětech doslova zapudí veškerou kreativní tvořivost a násilně je přizpůsobí mechanickému životu jejich rodičů.¹¹⁷ Hora vyzdvihl knihu *Jaro generace* pro její „*válečné scény [...], které jsou jedním z prvních českých zpodobnění války, nepočítáme-li ovšem pathetickou literaturu legionářskou.*“¹¹⁸

Negativní ohlas na Kličkův první román cyklu *Generace* projevil básník a literární kritik Antonín Matěj Píša. Vytkl Kličkovi především to, že „*styl jest nejoblavější stránkou.*“¹¹⁹ Podle Píši je spisovatelův způsob psaní „*vágní, bezvýrazný, hadrovitý a nakypělý.*“¹²⁰

Naopak Jiří Mašek podotkl, že Klička patřil k nevelké skupině vyvolených, „*u nichž nový názor světový je vyjadřován moderním způsobem stilovým.*“¹²¹

Karlovi Judovi, jenž byl literárním historikem a kritikem, se Kličkův román jevil „*zajímavý látkou, prostředím i dobou.*“¹²² A také Bedřich Václavek pochválil, že se Klička v *Jaru generace* vyjadřoval velmi precizně a citlivě.¹²³

¹¹⁵ NOR A. C. Benjamin Klička, vykladač generace. *Panorama*, 1931/1932, roč. 9, č. 11, s. 178.

¹¹⁶ HORA, Josef. Benjamin Klička. In KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930, s. 274.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 274.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 275.

¹¹⁹ PÍŠA, Antonín M. *Sever a východ*, 1929, roč. 5, s. 33.

¹²⁰ Tamtéž, s. 33.

¹²¹ MAŠEK, Jiří. Romány B. Kličky. *Panorama*, 1929, roč. 6, s. 24.

¹²² JUDA, Karel. Tři knihy soudobé kultury. *Česká revue*, 1928, roč. 11, č. 5, s. 310.

2.7.2 Jedovatý růst (1932)

Druhou knihu románové trilogie Generace Klička rozčlenil do tří částí: *Návrat*, *Zápas* a *Jedovatý růst*. V knize se opět setkáváme s postavami známými z prvního dílu románového cyklu. Tentokrát je ale zastihneme v neklidné poválečné době. Všechny se srovnávají s bolestivými vzpomínkami na první světovou válku. V románu je zachycen duševní vývoj postav, autor v každé z nich představil odlišný povahový rys.

Židovský právník Otto Weil, jenž je stále rozvážným člověkem, se stává právním poradcem parlamentu. Literární kritik F. X. Šalda podotkl, že postavu Weila „válka zeslabila a rozněžnila do [...] mollovosti, stal se z ní „dokonalý smolař v oblasti in eroticis.“¹²⁴ Z Petra Préma se vyvíjí zapálený revolucionář, který se nezděráhá jít do ostrého konfliktu s kapitalistickou společností. F. X. Šalda charakterizoval přílišnou necitelnost a negativitu Prémovu jako generační výsledek právě prožité války.¹²⁵ Lékař Jiří Král, který je ústřední postavou celé románové trilogie, trpí zraněním z války a své psychické problémy řeší nadměrným užíváním narkotik. Ta ho dostanou až do léčebného ústavu, kde se pološílený Král zmítá mezi tísnivými vzpomínkami na válečné zážitky a na svoji první lásku z dob mládí. Tyto části knihy, kde Klička popisuje Královo značné utrpení, hodnotil zvlášť vysoce literární teoretik a kritik Bedřich Václavek, jenž o nich napsal: „jsou vrcholem knihy a mají opravdu velký formát.“¹²⁶ Ocenil také Kličkovy lékařské zkušenosti, které těmto popisným pasážím dodaly podstatné síly.¹²⁷ K Václavkovu názoru se přiklonil také literární kritik a historik Bohumil Novák. Podotkl, že Kličkovi se povedlo na postavě Jiřího Krále „vyjádřiti všechn zmatek, děs a úzkost duše osamocené [...], která právě tím ukazuje, jak byla poznamenána válkou.“¹²⁸ Podle Nováka je Kličkův obraz „hluboký a osobitý.“¹²⁹ A pokud se jedná o ženské figury tohoto románu, tak podle F. X. Šaldy nejsou příliš promyšleny. Vysvětlil to tak, že „osud jejich není typicky zaklíněn do stavby románové; nenesou nic z nadosobní generační myšlenky a nijak jí neosvětlují.“¹³⁰

¹²³ VÁCLAVEK, Bedřich. Problém typisace. In: *Tvorbou k realitě*. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950, s. 113.

¹²⁴ ŠALDA, František X. *Šaldův zápisník*. Vyd. 2., (V ČS 1.). Praha: Československý spisovatel, 1995, s. 24.

¹²⁵ Tamtéž, s. 24.

¹²⁶ VÁCLAVEK, Bedřich. Problém typisace. In: *Tvorbou k realitě*. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950, s. 112.

¹²⁷ Tamtéž, s. 112.

¹²⁸ NOVÁK, Bohumil. Generační román?. *Čin*, 1933, roč. 4, s. 200.

¹²⁹ Tamtéž, s. 200.

¹³⁰ ŠALDA, František X. *Šaldův zápisník*. Vyd. 2., (V ČS 1.). Praha: Československý spisovatel, 1995, s. 25.

F. X. Šalda přirovnal všechny Kličkovy postavy k výsledkům „osudotvorného ovzduší poválečného.“¹³¹ Podle Šaldy dává Klička svým postavám „typickou mravní pósu, která srůstá zrovna s jejich nervovým organismem.“¹³²

Kritikové se celkem shodovali v názorech, že druhá kniha románového cyklu je pouhým pokusem o generační román. Bohumil Novák to doložil následujícím tvrzením: „Klička totiž události jen popisuje a nikdy nekonfrontuje s minulostí, aby podtrhl a ověřil jejich závažnost a význam v celé té hierarchii jevů.“¹³³ Naopak velmi kladně literární kritika hodnotila zejména Kličkovu zachycení poválečné doby a velmi autentické popisné pasáže psychické nemoci Jiřího Krále. Václav Běhounek kupříkladu zmínil, že celý román vyznívá velmi destruktivně kvůli výstižnému popisu mladých, válkou zničených lidských osudů.¹³⁴

2.7.3 Na vinici Páně (1938)

Poslední část cyklu Generace nazvanou Na vinici Páně dopsal Benjamin Klička v březnu 1938. Dílo ale vyšlo až v listopadu téhož roku. Knihu rozdělil do tří dílů: *Včera a dnes*, *Labyrint světa a ráj srdce* a *Korálový ostrov*. Znovu tu nahlížíme do osudů postav známých z předchozích dvou dílů. Klička je zachycuje v období mezi dvěma válkami.

Redaktor Josef Šup zmínil, že Klička v knize vytváří prostřednictvím hlavních hrdinů obraz mravní čistoty. Uvedl, že Klička klade důraz na to, aby každý člověk byl sám o sobě lepším, poctivějším a dokonalejším. Jedině pak prý bude ideální také svět. Podle Šupa Klička ve svém románu takovéto typy lidí, kteří se stávají dobrými, opravdu má.¹³⁵

Benjamin Klička to ukázal především na mužských postavách. Do popředí se opět dostává lidumilný lékař Jiří Král, zastánce nebohých lidí advokát Otto Weil a také stále pravověrný revolucionář Petr Prém. I ženské figury v díle vyznívají jako symbol bezúhonnosti. Například sestra Jiřího Krále Mařka je v knize vyličeena téměř jako anděl pro svoji trpělivost a oddanost svému muži. Josef Šup pochvalně hodnotil, že v příběhu Mařky se odehrává „vrchol fabulačního i psychologického umění Kličkova.“¹³⁶ Dále

¹³¹ Tamtéž, s. 23.

¹³² Tamtéž, s. 23.

¹³³ NOVÁK, Bohumil. Generační román?. *Čin*, 1933, roč. 4, s. 199.

¹³⁴ BĚHOUNEK, Václav. *Dělnická osvěta*, 1933, roč. 19, s. 104.

¹³⁵ ŠUP, Josef. *Kritický měsíčník*, 1939, roč. 1, č. 9-10, s. 445.

¹³⁶ Tamtéž, s. 445.

upozornil na fakt, že Klička dává do protikladu Mařčino postupné stárí s vítězíím mládím její dcery. Josef Šup přímo uvedl formulaci: „*odkvétající matka a rozkvétající dcera*.“¹³⁷ Podle Šupa „*psychologicky pozdvihuje tento dějový výsek knihu rozhodně výš*.“¹³⁸ Klička v posledním dílu románové trilogie vylíčil příběhy hrdinů na pozadí drásavých historických událostí: změna režimu v Německu, nástup fašismu, nepokoje v Rakousku, sociální boje, občanská válka ve Španělsku, finanční krize a celkový společenský rozklad.

Básník František Halas vyzdvihl Kličku pro jeho odvážnost, neboť „*si troufal demonstrovat myšlenky svých postav na událostech tak aktuálních, horkých a nikým ještě u nás umělecky nezachycených*.“¹³⁹ Dále Halas pokračoval ve vstřícném hodnocení, když poukázal na časové rozpětí vzniku románu, a přesto „*je s podivem, kolik věcí nedávné současnosti je tu skoro na chlup uhádnuto*.“¹⁴⁰ V závěru své recenze Halas s pochvalou dodal: „*Jsem vděčen Benjaminu Kličkovi za jeho román [...]*.“¹⁴¹

Josef Šup také velmi kladně hodnotil Kličkovu knihu. Tvrdil, že i kdyby byly nějaké výhrady proti románu *Na vinici Páně*, tak „*nemohou ubrat knize nic z její velikosti, přesvědčující upřímnosti, jasnosti a statečnosti*.“¹⁴² Josef Šup v závěru ještě uznale dodal: „*Kličkova kniha je dílem poctivého umění a zároveň nesmlouvavého a statečného ducha. A před tímto spojením je nutno smekat hodně hluboko*.“¹⁴³

Bedřich Václavek ke Kličkově románové trilogii podotkl, že to je vůbec snad první velký pokus v české literatuře „*o analyso i synthetický obraz poválečné generace [...]*.“¹⁴⁴

Neznámý autor skrývající se pod pseudonymem *ho* pochvalně zhodnotil generační cyklus, kterým „*Klička vytvořil dodnes nepřekonaný komplexní obraz doby, v němž intimní dramata jsou přesvědčivou součástí sociálních a politických souvislostí [...]*.“¹⁴⁵

¹³⁷ Tamtéž, s. 446.

¹³⁸ Tamtéž, s. 446.

¹³⁹ HALAS, František. *Imagena*. Praha: Československý spisovatel, 1971, s. 336.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 338.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 341.

¹⁴² ŠUP, Josef. *Kritický měsíčník*, 1939, roč. 1, č. 9-10, s. 446.

¹⁴³ Tamtéž, s. 446.

¹⁴⁴ VÁCLAVEK, Bedřich. Problém typisace. In: *Tvorbou k realitě*. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950, s. 111.

¹⁴⁵ *ho*. Diagnostik meziválečného období. *Haló noviny*, 1997, roč. 7, č. 272, s. 9.

2.8 Bobrové (1930)

Tento baladický román s neobvyklým námětem siamských dvojčat vydalo v roce 1930 nakladatelství Bohumila Jandy – Sfinx. Podruhé, rozšířena o doplněné vydání, vyšla kniha ve stejném nakladatelství v roce 1946.

Klička představuje kuriosní příběh rodiny, do které se narodí srostlá dvojčata Petr a Pavel. Jejich otec Roch Bobr v tomto nešťastném spojení vidí příležitost zviditelnění a následný finanční zisk. Proti němu stojí matka dvojčat Alžběta, která rázně odmítá udělat ze svých synů sensaci. Zoufale odolávala manželovu přemlouvání, aby se z dětí stala placená atrakce pro ostatní lidi, a bránila své syny téměř vlastním tělem. Alžběta ale kvůli velkému strachu o své děti brzy umírá. Už tedy nic nebrání otcí Rochovi, aby se vydal se svými dětmi do prostředí bohatého cirkusu.

Již od narození ostře kontrastují povahové rysy dvojčat. Petr je neurvale chtivý, sobecký a požívačný. Přesným opakem Petra je jeho dvojče Pavel, který vyrůstá v plachého a nesmělého snílka toužícího po klidu a vlastním jednání. Už od dětství ale rozhoduje za oba dominantní Petr. Pavel se tedy musí vždy přizpůsobit a následovat svého bratra. Kámen úrazu nastává ve chvíli, kdy se v Petrovi probouzí milostná vášně pro krásnou jezdkyňu Evelynu a Pavel je nucen tomu všemu přihlížet a asistovat. Evelynu ale zradí svého milence Petra a odjíždí z cirkusu natrvalo pryč. Z Petra se stává výbojný opilec a z trucu donutí k sňatku něžnou Azyadé pod hrozbou, že nebude už jinak v cirkusu vystupovat. Pro Pavla to je těžká rána, neboť sám tajně miluje krásnou Azyadé. Pavel již nevidí žádný smysl ve svém životě, zejména po otcově nesouhlasu s lékařským zákrokem, který by oba chlapce oddělil od sebe a dal tak konečně Pavlovi vytouženou svobodu. Rozhoduje se proto velmi rychle ukončit své trápení a jednoho rána radikálně odřízne břitvou své tělo od Petrova. „*Když sklonil Petr nad umývadlem hlavu, přikročil chladně k operaci; maje na mysli dobrý prospěch bratrův, vedl ránu těsně u svého těla.*“¹⁴⁶ Pavel jakožto ten lepší z obou umírá ve prospěch sobeckého Petra, který zůstává naživu. Literární kritička Jaromíra Nejedlá k závěru Kličkovy knihy dodala, že „*přechází v baladickou tragičnost.*“¹⁴⁷

Arne Novák nahlížel na Kličkův román i z jiného úhlu pohledu. Nečetl ho pouze jako kuriozitu, ale viděl v něm i mystický smysl, který je čtenáři ukryt mezi řádky. Položil si totiž zajímavou otázku, zda my sami nejsme podobni Bobrům. Vždyť každý

¹⁴⁶ KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930, s. 203.

¹⁴⁷ NEJEDLÁ, Jaromíra. *Balada a moderní epika*. Praha: Československý spisovatel, 1975, s. 89.

z nás, usoudil Arne Novák, má v sobě něco z čistého, zasněného Pavla a rovněž má v sobě kousek smyslného, sobeckého Petra. Podle Nováka se tyto dvě protikladné části povahy v člověku neustále prou. Právě tato skrytá část románu je pro Arne Nováka nejceněnější, jelikož „*pozdvihuje kuriositu, místy jenom trapnou, do výše typického lidství*“. ¹⁴⁸ Dále se v recenzi Arne Novák zmínil o Kličkově stylu psaní, jenž je stále podoben Vladislavu Vančurovi. Nicméně vzápětí dodal, že se Klička postupně slohového stylu Vančury zbavuje. ¹⁴⁹

Také Pavel Fraenkl se vyjádřil ke stylistickému vyznění celého díla. Podotkl, že Kličkův román znamená „*další oproštění se od některých názvuků vančurovského slohu z dřívějších prací, které však nebylo nikdy tak silné, jak kázala česká kritika*“. ¹⁵⁰

I Karel Sezima nemohl Kličkově vytýkat, „*že je leckdy dosud příliš fascinován výjimečným zjevem Vančurovým [...]*“. Sezima totiž ihned dodal, že se Klička krok za krokem propracovává k vlastnímu stylu psaní a z Vančurova vlivu se už postupně vymaňuje. ¹⁵¹

Josef Hora rozlišil v Kličkově dosavadní tvorbě dva směry. Jeden z nich se rozvíjí v sociálním realismu (*Brody* a *Jaro generace*). Druhý směr je dán pouze epikou (*Divoška Jaja* a *Bobrové*), který je podle Hory „*stylovým a uměleckým vrcholem Kličky*“. ¹⁵² Podle Hory se Klička pokusil „*o čistou epiku nezatíženou ideovými a teoretickými otázkami*“. ¹⁵³ S tvrzením Josefa Hory, že Kličkův román je zbaven sociálních myšlenek, nelze podle Jaromíry Nejedlé zcela souhlasit, jelikož „*podtextem děje stále zůstává honba za penězi – tedy impuls „společenský“*“. ¹⁵⁴

Celkový ohlas na Kličkův román s netypickým tématem byl značně pozitivní. Arne Novák se k románu *Bobrové* vyjádřil: „*Je to velmi brutální a krutě pravdivá balada [...], kterou zde B. Klička obratně a poutavě instrumentoval [...]*“. ¹⁵⁵ Rovněž Karel Sezima pochvalně hodnotil Kličkův román, který podle něj má „*něco, čeho se nedostává moderním literárním groteskám: zjemnění a prozáření citem*“. ¹⁵⁶

¹⁴⁸ NOVÁK, Arne. *Lidové noviny*, 1930, roč. 38, č. 311, s. 9.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 9.

¹⁵⁰ FRAENKL, Pavel. *Naše doba*, 1931, roč. 38, s. 182.

¹⁵¹ SEZIMA, Karel. Z nové tvorby románové. *Lumír*, 1930-1931, roč. 57, č. 1, s. 43.

¹⁵² HORA, Josef. Benjamin Klička. In KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930, s. 281.

¹⁵³ Tamtéž, s. 279.

¹⁵⁴ NEJEDLÁ, Jaromíra. *Balada a moderní epika*. Praha: Československý spisovatel, 1975, s. 90.

¹⁵⁵ NOVÁK, Arne. *Lidové noviny*, 1930, roč. 38, č. 311, s. 9.

¹⁵⁶ SEZIMA, Karel. Z nové tvorby románové. *Lumír*, 1930-1931, roč. 57, č. 1, s. 42.

2.9 Himmelradsteinský vrah žen a dívek (1931)

Detektivní román, jenž vycházel ze skutečných událostí, vydalo nakladatelství Aventinum v roce 1931. Klička se nechal inspirovat masovým vrahem z Düsseldorfu, který vraždil v Německu koncem dvacátých let.

Klička vypráví příběh odehrávající se v malém městě, kde už po nějaký čas panuje hrůza a strach vycházet za setmění ven. Ve městě totiž řádí sériový vrah, který přepadává ženy, zákeřně jim uřezává ňadra břitvou a nechává je tak nemilosrdně vykrváčet. Místní policie si neví rady, záludného vraha nemůže stále dopadnout. Pohledná Adéla, jediná dcera policejního komisaře Kramera, je zamilovaná do berního oficiála Morela. Otec ale nemá příliš srdečný vztah s dcerou a milenecké lásce nepřije. Postupem času se Morel stává dokonce hlavním podezřelým z místních vražd kvůli nepodloženým tvrzením. Vrah si jako další oběť vyhlédne nebohou Adélu, té se však podaří zachránit a záhadný vražedník je odhalen. Jaké velké překvapení pro všechny, nejvíc však pro samotnou Adélu, když se dozví, že neznámým vrahem je právě její otec – policejní komisař Kramer. Celý případ se dostává před soud, který označí Kramera za duševně nepřičetného kvůli válečnému poranění hlavy, tudíž je policejní komisař Kramer zproštěn viny. Příběh se uzavírá tím, že se Adéla s Morelem ujmou nešťastného Kramera a nechají ho bydlet ve vlastním domě, tím prokáží svoji lidskou otevřenost.

Kritikové se shodovali v názoru, že závěr Kličkova románu vyznívá téměř nepřesvědčivě. Karel Sezima poznamenal: „*To je arci konec trochu pohádkový [...]*“¹⁵⁷ Také Arne Novák byl téhož mínění. Podotkl, že „*krutý příběh došel svého poněkud banálního happy end.*“¹⁵⁸ Prozaička Marie Majerová se rovněž vyjádřila k nezvyklému ukončení románu: „*Klička je tentokráte příliš náladový, proměnlivý, plný nenadálých rozměrů, chvílemi jako by se na čtenáře zlobil, že na něm chce nějaký konec, když on chtěl jen nezávazně improvizovat.*“¹⁵⁹

Recenze kritiků na tento detektivní román nebyly spisovateli příliš nakloněny. Například Karel Sezima o díle napsal: „*Neuvěřitelností příběhovou stůně i nový román Benjaminu Kličky [...], a autoru se nepodařilo přenést se přes ni ani podáním.*“¹⁶⁰

¹⁵⁷ SEZIMA, Karel. Z nové tvorby románové. *Lumír*, 1931-1932, roč. 58, č. 2, s. 102.

¹⁵⁸ NOVÁK, Arne. *Lidové noviny*, 1931, roč. 39, č. 377, s. 9.

¹⁵⁹ MAJEROVÁ, Marie. *Čin*, 1932, roč. 3, s. 330.

¹⁶⁰ SEZIMA, Karel. Z nové tvorby románové. *Lumír*, 1931-1932, roč. 58, č. 2, s. 100.

V závěru své časopisecké recenze ani Arne Novák nehodnotil kladně toto dílo, paradoxně vysoce ocenil jinou Kličkovu knihu: „*Nad Divošku Jaju, nezapomenutelnou jak pro sytý kolorit, tak pro citovou intenzitu, se Benjamin Klička umělecky doposud nedostal.*“¹⁶¹

2.10 Ejhle občan! (1934)

Román o lidech z pražské periferie dopsal Benjamin Klička v září roku 1933. Vydalo jej nakladatelství Družstevní práce v roce 1934. O nepochybném úspěchu díla svědčí i pozdější vydání v nakladatelství Melantrich roku 1938. Potřetí byla kniha vydána až po autorově smrti, a to v roce 1959 v nakladatelství Československý spisovatel. Román o boji prostého hrdiny s amorálním velkoměstem věnoval autor svému příteli literárnímu kritikovi F. X. Šaldovi.

Benjamin Klička nás zavádí do prostředí pražského předměstí na konci krizových třicátých let, kde je vše pod nadvládou šejdíře a lichváře Slámy. Ústřední postavou celého románu je mladý, prostý a naivně důvěřující zahradník Metoděj Bělas pocházející z moravského Slovácka. Dostává se do chudé domácnosti čestného zahradníka Chadimy, který bydlí sám se svojí dcerou Věrou. Metoděj se z velké lásky k Věře pokouší zachránit Chadimovo skomírající zahradnictví a vrhá se do odvážných podnikatelských plánů, jako je například nevýnosný prodej draze nakoupených třešní. Jeho snažení končí vždy krachem. Z části kvůli jeho bezbřehé naivitě a z části proto, že nemůže konkurovat tak podlému lichvářovi, jakým je Sláma. Metoděj Bělas postupem času padá na úplné společenské dno, kdy nemůže uživit ani sebe, natož svoji milou Věru, která čeká jeho potomka. Kvůli nesnadným sociálním poměrům ve společnosti se rodina brzy ocitá na pokraji vyhladovění. Příliš těžké okolnosti zcela zlomí Metodějův zdravý charakter. Jednoho dne získá Metoděj Bělas náhle majetek, který z něj učiní najednou stejně zkaženého a podlého člověka, jakým byl lichvář Sláma. Ihned se přestěhuje s manželkou Věrou do lepšího obydlí. Pouze starý zahradník Chadima zůstává ve svém zchudlém příbytku a uchovává si stejné mravní hodnoty jako na počátku románu. Zcela nečekaně se vyvinula postava bohatého šejdíře Slámy, jenž se pod vlivem vážné nemoci a tíživých výčitek svědomí změnil ve velkorysého lidumila, který odkáže veškerý svůj majetek v závěru svého života nebohým lidem.

¹⁶¹ NOVÁK, Arne. *Lidové noviny*, 1931, roč. 39, č. 377, s. 9.

Ohlasy na Kličkovu dílo byly rozporuplné. Literární kritiku příliš nenadchlo nepřesvědčivé vyznění dvou protichůdných postav – lichváře Slámy a dobrodince Bělase. Arne Novák se domníval, že pokud Benjamin Klička zavedl „*své neuvěřitelné postavy směrem právě opačným, než se rozběhly podle dějové osnovy a povahového založení, jest v tom jakási paradoxní záliba, která [...] sugeruje trapný dojem nesmyslnosti všeho života, hnusícího se autorovi.*“¹⁶² Karel Sezima podotkl, že „*lichvářova citová výchova na ruby, zlými činy k probuzení srdce, není dost jasná ani přesvědčivá [...].*“¹⁶³ F. X. Šalda se také vyjádřil k postavám v románu, které na jeho vkus propadají „*trochu mnoho čítankové ušlechtilosti.*“¹⁶⁴ Podle Šaldy postavy působily dojemem strojenosti a neupřímnosti, neboť jim chyběla určitá „*vnitřní pravda.*“¹⁶⁵ Jan Kristek se v závěru svého doslovu ke knize *Ejhle občan!* zmínil: „*Rozvedením příběhu lichvářova zbavil Klička svůj slibný románový rozběh plného vyznění a umenšil tak jeho umělecký účín.*“¹⁶⁶

Literární kritiku ale také nadchly určité přednosti Kličkovy knihy. Antonín Matěj Píša ocenil, že právě tento román poukázal na dění v poválečné době, ve které ovzduší mladé republiky bylo velmi zasmušilé.¹⁶⁷ Podle Píшы Klička „*tentokrát osvědčuje nebyvalý vypravěčský rozmach ve spojení s odvahou povahokresby a naléhavostí mravně kritického pojetí.*“¹⁶⁸ F. X. Šalda přívětivě podotkl, že se Klička snažil s „*vášnivou vůlí přiblížit se skutečnosti společenské [...].*“¹⁶⁹ I Bedřich Václavek s pochvalou vyzdvihl Kličkův román, „*v němž se odvážně zabral do palčivých otázek krise, nezaměstnanosti a lidí jí drcených.*“¹⁷⁰ Dále Václavek své uznání doplnil tím, že podle něj Klička dokázal „*sáhnouti naplno do nejaktuálnější společenské současnosti, ať už líčí nenasytnou a bezohlednou žravost nových boháčů nebo – nejnaléhavěji – duševní stav hladového nezaměstnaného [...].*“¹⁷¹

¹⁶² NOVÁK, Arne. *Lidové noviny*, 1934, roč. 42, č. 219, s. 9.

¹⁶³ SEZIMA, Karel. *Lumír*, 1935, roč. 61, č. 2, s. 112.

¹⁶⁴ ŠALDA, František X. *Šaldův zápisník*. Vyd. 2., (V ČS 1.). Praha: Československý spisovatel, 1995, s. 308.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 308.

¹⁶⁶ KRISTEK, Jan. Na okraj románu *Ejhle občan!*. In: KLIČKA, Benjamin. *Ejhle občan!*. Praha: Československý spisovatel, 1959, s. 374.

¹⁶⁷ PÍŠA, Antonín M. O mravní a společenské zdraví. In: *Stopami prózy: studie a stati*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 209.

¹⁶⁸ PÍŠA, Antonín M. O mravní a společenské zdraví. In: *Stopami prózy: studie a stati*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 209.

¹⁶⁹ ŠALDA, František X. *Šaldův zápisník*. Vyd. 2., (V ČS 1.). Praha: Československý spisovatel, 1995, s. 304-305.

¹⁷⁰ VÁCLAVEK, Bedřich. Problém typisace. In: *Tvorbou k realitě*. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950, s. 113.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 114.

2.11 Útěk ze století (1935)

O rok později vydal Benjamin Klička v nakladatelství Melantrich satirický román s lékařskou tematikou. Spisovatel v něm kritizoval povrchní společnost, pro niž byla hnacím motorem pouze touha po penězích. Další vlna Kličkovy kritiky se snesla na hojně užívanou lékařskou metodu tehdejší doby – Freudovu psychoanalýzu.

V okresním městě žije na pohled příkladná rodina Nešverových. Mladá paní Iška, jež je vzorem čistoty a kultivovanosti, bydlí se svým obhroublým manželem, který se zajímá hlavně o peníze, a malou dcerou Lili v honosném domě. Také s nimi žije ještě věrná služebná Klára, která by pro svoji paní udělala vše. Nešťastná paní Iška se cítí ve svém zdánlivě dokonalém životě jako ve vězení a na radu manžela se zcela svěří do rukou místního psychoanalytika Nachtigalla. Paní Iška začne chodit na terapeutická sezení, kde si pozvolna uvědomí, že jediné, co ji opravdu schází ke spokojenému životu, je pravá láska. Iška si najde milence v muži, jehož rodina se přátelí s rodinou Nešverových, a brzy s ním otěhotní. Mezitím se doktor Nachtigall snaží uvést vše do pořádku, jelikož si uvědomí, že svým působením zapříčinil rozvrat dvou rodin. F. X. Šalda k této části příběhu dodal: „*Nachtigal nemůže ovládnout duchy, které vyvolal. V tom je jeho bankrot, jeho porážka. Dovedl, jak říká, rozebrat duši Iščinu, ale nedovede ji složit. Podařila se mu ‚analýza‘ duše Iščiny, nedaří se mu její ‚syntesa‘.*“¹⁷² Katastrofě nakonec zabrání pražský profesor Forscher, který dá Iščinu rozháranou duši znovu do pořádku. U Nešverů dojde k vysvobozujícímu rozvodu. Paní Iška se nakonec vzdá i svého milence a s jeho potomkem, kterého nosí pod srdcem, odjíždí nadobro z města.

Literární kritika hodnotila Kličkovo dílo převážně kladně. Nicméně Arne Novák podotkl, že základním problémem románu bylo to, „že Benjamin Klička sám nepochopil, kterak dílo mělo být domyšleno a dotvořeno jako satira a kterak jeho domnělá heroina není typ tragický, nýbrž nanejvýše tragikomický, ne-li přímo komický.“¹⁷³

F. X. Šalda poznamenal: „*Nová práce Kličkova není špatná, je to dílo ducha myslivého a také jemného, je v lecčems nadprůměrná [...]*“¹⁷⁴ Novinář a významný překladatel Břetislav Mencák se vyjádřil, že Kličkova kniha „je novým dokladem

¹⁷² ŠALDA, František X. Dvanáct nových českých románů. *Šaldův zápisník*, 1936-1937, roč. 9, s. 21.

¹⁷³ NOVÁK, Arne. Románek o léčení psychoanalytickém. *Lidové noviny*, 1935, roč. 43, č. 253, s. 5.

¹⁷⁴ ŠALDA, František X. Dvanáct nových českých románů. *Šaldův zápisník*, 1936-1937, roč. 9, s. 23.

svědomitého úsilí o solidní společenský román [...]“¹⁷⁵ I přes některé připomínky, které Břetislav Mencák ve své recenzi ke knize dále zmínil, nakonec dodal, „že v B. Kličkovi vyrůstá citlivý epik a analytik českého maloměšťáctva v epoše pro tuto meztřídu osudově vážné a otřesné.“¹⁷⁶

2.12 Do posledního dechu (1936)

Tento román vydal Benjamin Klička v roce 1936 v nakladatelství Družstevní práce. Podruhé jej vydal o tři roky později v nakladatelství Melantrich. Poslední vydání knihy proběhlo již po autorově smrti. V roce 1948 bylo dílo vydáno nakladatelstvím Práce.

Hlavní postavou románu je energický a pracovitý Viktor Hold, jenž je generálním ředitelem socialistického dřevařského družstva Dřevodrupu. Viktor se svědomitě snaží o ekonomický rozmach podniku. Ve svém celoživotním díle – Dřevodrupu – vidí jediný smysl svého života. V práci se však musí vyrovnávat s nepřátelským chováním kolegy Felixe, jenž byl jeho bývalým kamarádem a sokem v lásce. Na úkor podniku zanedbává Hold svoji manželku a dítě. Stranou jde také jeho podlomené zdraví. Jednoho dne je ale Holdovi diagnostikován zhoubný nádor. Antonín Matěj Píša podotkl, že Klička k tématu rakoviny „přistupuje s vážnou věcností své lékařské zkušenosti, aniž váhá ukázat poměrnou zatím bezbrannost medicínské vědy [...]“.“¹⁷⁷ Hold se snaží zatajit svoji vážnou nemoc, aby neznepokojil svoji rodinu a nezpůsobil neklid v dřevařském podniku. Viktor Hold vidí, že se mu čas na zemi povážlivě krátí, usiluje tedy o nápravu vztahů s Felixem. Povolá ho jako budoucího opatrovatele své rodiny a také ho jmenuje svým nástupcem v Dřevodrupu. Rovněž v rodině si chce Viktor zajistit to, aby na něj nevzpomínali pouze jako na upracovaného manžela a tatínka. Svůj poslední volný čas tedy věnuje své trpělivé ženě a malému dítěti. I přesto se Hold snaží před svou smrtí zajistit podniku perspektivní budoucnost, a tak pracuje doslova „do posledního dechu“. Lukáš Borovička k závěru románu doplnil: „Hold umírá, ale jeho dílo se stává věčně přítomným.“¹⁷⁸

¹⁷⁵ MENCÁK, Břetislav. Začátek nových časů?. *Literární noviny*, 1935, roč. 7, č. 16, s. 4.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 4.

¹⁷⁷ PÍŠA, Antonín M. O mravní a společenské zdraví. In: *Stopami prózy: studie a stati*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 214.

¹⁷⁸ BOROVIČKA, Lukáš. Román jako model života a světa: Do posledního dechu Benjamina Kličky. In: VEBEROVÁ, Veronika a SKALICKÝ, David. *Jazyky reprezentace*. Praha: Akropolis, 2012, s. 199.

Přes veškerou tragédii hlavního hrdiny vyznívá dílo jako celek velmi optimisticky. Klička tu vytvořil prototyp statečného člověka, jenž se nevzdává ničeho ve svém životě ani na samém prahu smrti.

Literární kritika se stavěla k dílu většinou pozitivně. Přece se však našly i nepříznivé ohlasy na Kličkův román. Literární historik Oldřich Králík se vyjádřil zvlášť odmítavě k této knize. Ve své recenzi začal větou, že Kličkovovo rozsáhlé dílo „*je beznadějně špatné*.“¹⁷⁹ V negativním hodnocení Oldřich Králík pokračoval, když poznamenal, že „*Klička se příliš nenamáhal ani s uměleckou stránkou své práce*.“¹⁸⁰ Dále vytkl Kličkovi to, že „*se neostýchá banalit [...], nepochopitelně plácá dohromady technické výrazy a omšelá slova, rozněžňuje se nad číslicemi [...]*.“¹⁸¹ Kličkovovo dílo pro něj bylo „*improvisační povrchností*.“¹⁸² Literární a divadelní kritik Bohumil Polan mírně Kličkovi vyčetl to, že „*slovesný výraz knihy neoplývá zvláštní barvitostí a neumí si podmanit kouzlem rytmiického chvění a citové vláhy ve vazbě věty [...]*.“¹⁸³ Nicméně Polan vzápětí dodal, že se musí uznat „*útočný důraz a prudký spád Kličkova epického přednesu, na mnohých místech přímo virtuosního [...]*.“¹⁸⁴

Mnohem přívětivěji se k románu postavil básník Josef Hora. Ocenil, že v Kličkově díle „*překvapí technické zvládnutí látky: opravdová poučenost v průmyslu dřevařském, hlavně pak literárně opravdové i odborně pevné pojetí nemoci Holdovy*.“¹⁸⁵ V závěru recenze se Josef Hora pochvalně vyjádřil k celkovému vyznění díla: „*Cítíte, že spisovatel se tu proměnil v dělníka, jenž s láskou a poučeností pracuje na svém materiálu*.“¹⁸⁶ I Antonín Matěj Píša uznale podotkl, že toto je „*snad nejsilnější román Kličkův*“,“¹⁸⁷ který spadá do „*nejzávažnějších knih naší prózy v poslední době*.“¹⁸⁸ Píša ke Kličkově dílu dodal, že „*vyrůstaje ze snu i skutečnosti, z ducha i citu, podmaní nejen svou uměleckou hodnotou, ale také básnivou vírou v lidský a životní klad družnosti a práce [...]*.“¹⁸⁹

¹⁷⁹ KRÁLÍK, Oldřich. Čtyři nové romány. *Listy pro umění a kritiku*, 1936, roč. 4, s. 459.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 460.

¹⁸¹ KRÁLÍK, Oldřich. Čtyři nové romány. *Listy pro umění a kritiku*, 1936, roč. 4, s. 460.

¹⁸² Tamtéž, s. 460.

¹⁸³ POLAN, Bohumil. Tři romány životní víry. *Literární noviny*, 1937, roč. 9, č. 13, s. 2.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 2.

¹⁸⁵ HORA, Josef. Nový román Benjamína Kličky. *Panorama*, 1936, roč. 14, č. 8, s. 123.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 123.

¹⁸⁷ PÍŠA, Antonín M. O mravní a společenské zdraví. In: *Stopami prózy: studie a stati*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 217.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 217.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 217.

V časopiseckém rozhovoru se redaktor Břetislav Maria Klika optal Kličky na to, co jeho román *Do posledního dechu* vlastně vyjadřuje. Benjamin Klička odpověděl: „*Můj román vyjadřuje víru v člověka. Oslavuje novodobého muže, který se vymanil a povznesl silou ducha i vůle nad chlební a jiné otázky svého soukromí a slouží celku, jemuž byl osudem přidělen.*“¹⁹⁰

2.13 Povídkové soubory

Po napsání několika románů se Benjamin Klička opět vrátil k povídkám, jimiž svůj literární život v podstatě zahájil.

2.13.1 Nůž na srdci (1938)

Soubor pěti povídek, které byly psány v rozmezí let 1932 až 1937, vydal Benjamin Klička roku 1938 v nakladatelství Melantrich. Kniha obsahuje povídky: *Kamiliny křtiny* (1932), *Východ slunce* (1936), *Jarní bouře* (1937), *Pokání* (1937) a *Vítězství* (1937). Poslední povídka věnoval Klička svému bratru Jaroslavovi.

Kličkovy povídky mají společné téma, a to vítězící vůli jedince nad překonáním sobeckého já. Spisovatel v nich tematizoval složité mezilidské vztahy.

V povídkách *Kamiliny křtiny*, *Pokání* a *Vítězství* se věnoval lásce mezi mužem a ženou. Zvláštní důraz kladl na určitou vychytralost žen. Právě zástupkyně ženského pohlaví v povídkách opouští své stávající muže a náhle zůstávají po boku jiných mužů. Do popředí se dostává především mužská žárlivost, která v touze po pomstě působí jako zmíněný název povídkového souboru – nůž na srdce. Všechny mužské postavy se ale dokážou vymanit z drásavého pocitu žárlivosti a dojdou k vnitřnímu smíření. Svým bývalým partnerkám novou lásku přejí a cítí se svobodněji než dříve, kdy toužily po kruté pomstě.

V povídkách *Východ slunce* a *Jarní bouře* Klička předkládá téma rodinných vztahů. V první vypráví příběh muže ve středním věku, který nemá příliš láskyplný vztah ke svému jedinému synu. Při vzpomínání na svého milovaného otce, který už je po smrti, si ale muž uvědomí, že jediný, pro koho by měl na světě žít, je právě jeho syn. Snaží se tedy se svým synem najít opět společnou cestu. Ve druhé povídce se odehrává složitá situace mezi manželi. Žárlivý otec podezírá matku z nepodložené nevěry a na

¹⁹⁰ KLIKA, Břetislav M. Interview. *Panorama*, 1936, roč. 14, č. 9, s. 139.

základě tohoto mínění ji vyžene z domu. Rodinné hádky mají samozřejmě neblahý dopad na jejich dva syny, kteří by chtěli maminku zpět. Konec povídky zůstává otevřený, čtenář si může pouze domýšlet, zda otec matku přijme nazpátek, anebo ne.

Ohlasy literární kritiky byly velmi pozitivní. Antonín Matěj Píša konstatoval, že Kličkovy povídky značně prospěly jeho vypravěčskému talentu.¹⁹¹ A dále Píša dodal, že v povídkách přibýlo „*jadrnosti i rafinovanosti, síly a spolu lehkosti, nervnosti a šťávy*.“¹⁹² V závěru svého kladného hodnocení Píša s pochvalou uznal, že ačkoliv sbírka povídek „*rostla na okraji rozměrných i náročnějších skladeb románových, přec v Kličkově tvorbě zdaleka nezaújme místo podružné*.“¹⁹³

Další vřelou kritiku projevil malíř a spisovatel Karel Hadrbolec, jenž o Kličkových povídkách napsal: „*Byla v nich vždy údernost, vyvrcholená pointa, že se čtenář musil nad každou dlouze zamyslit, než se dal do čtení další*.“¹⁹⁴

2.13.2 Pouť do ráje (1941)

Další povídkovou sbírku vydal Benjamin Klička v roce 1941 a znovu v nakladatelství Melantrich. V knize se nachází celkem šest povídek: *Cesta do nebe, Návštěva, Večeřův špatný den, Za hvězdou, Sochař a dítě* a *Pouť do ráje*.

Spisovatel se ve všech povídkách zaměřil na smutnou dychtivost lidí po unikající blaženosti. Lidské štěstí v těchto povídkách znamená kupříkladu touhu poznat dálky lákavé ciziny, mileneckou lásku, manželskou souhru nebo duševní klid k práci. Klička se v povídkách snažil poukázat na příznivé hodnoty lidského života, které hlavní postavy povídek objevily na nelehkých cestách za spokojeným životem.

K těmto povídkám se literární kritika výrazněji nevyjádřila. Prozaik Jan Drda se pouze zmínil, že „*Kličkova sevřená dikce podtrhuje baladičnost těchto příběhů*.“¹⁹⁵

2.13.3 Na březích Vltavy (1942)

Tuto knihu tří povídek vydal Benjamin Klička celkem dvakrát, nejdříve v nakladatelství Melantrich a poté o dva roky později v nakladatelství Topičova edice.

¹⁹¹ PÍŠA, Antonín M. O mravní a společenské zdraví. In: *Stopami prózy: studie a stati*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 219.

¹⁹² PÍŠA, Antonín M. O mravní a společenské zdraví. In: *Stopami prózy: studie a stati*. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 219.

¹⁹³ Tamtéž, s. 219.

¹⁹⁴ HADRBOLEC, Karel. Povídky o naději. *Čteme*, 1939, roč. 1, s. 83.

¹⁹⁵ DRDA, Jan. Povídková kniha Benjamína Kličky. *Lidové noviny*, 1941, roč. 49, č. 176, s. 9.

První povídku nazvanou *Krásná Maty z Vlašské uličky* věnoval spisovatel svému příteli Josefu Horovi. Klička zde představil příběh mladé zpěvačky Matyldy. Italský pěvec Campanella při návštěvě Prahy tuto nadanou dívku objeví a vezme ji s sebou do Itálie, aby se zdokonalila ve zpěvu a mohla se proslavit po celém světě. Stane se tak a z Matyldy je nejslavnější zpěvačka své doby, neustále jezdí po světě a koncertuje v kdekaké světové metropoli. Její přítel a učitel Campanella na ni začne žárlit, a tak se Maty ráda vrací po mnoha letech zpátky do milované rodné země.

Druhou povídku věnoval Benjamin Klička spisovateli Jaroslavu Seifertovi. Nazval ji *Zázrak U devíti zbrojnošů*. Malý chlapec Ruda Půlkrábek zůstal na světě bez otce i matky, nepoznal lásku ani soucit bližních a k ostatním lidem se chová s jakousi vnitřní nenávistí. Klička však ukázal, že i v tomto chlapci je bezesporu velký kus lidskosti, který se v něm naplno projeví až na sklonku jeho krátkého života.

Poslední povídku *Tři Kateřiny* nechal spisovatel bez věnování. V povídce vystupuje vášnivý rybář Taneček, jenž žije poměrně šťastným životem, jelikož ho obklopují celkem tři Kateřiny: manželka, dcera a vodní tůňka, ve které tak rád chytá ryby. Jeho jediná dcera je však velmi nemocná a nikdo jí už nedovede pomoci. Po nějaké době Kateřinka podléhá zákeřné nemoci a nakonec i sám Taneček náhle umírá. Na světě tak zůstává osamocená matka Kateřina.

Literární kritika nevěnovala zřetelnou pozornost těmto Kličkovým povídkám. Nicméně profesor Ladislav Narcis Zvěřina o Kličkově pochvalně napsal, že je „*rozený epik a jemný znatel lidské duše*.“¹⁹⁶ Podle Ladislava Zvěřiny i v těchto třech povídkách Benjamin Klička „*vydoloval tolik opravdového a lidského, že i tato jeho nová kniha je uměleckým činem a novým stupněm jeho tvořivého růstu*.“¹⁹⁷

2.14 Duch asistentky Kurdové (1940)

Román s lékařskou tematikou byl vydán v nakladatelství Melantrich roku 1940. Klička se v něm pokusil o psychologickou detektivku z maloměstského prostředí. Český lékař a spisovatel Svatopluk Káš se o Kličkově knize vyjádřil jako o „*detektivce připomínající Agathu Christie* [...]“.¹⁹⁸

¹⁹⁶ ZVĚŘINA, Ladislav N. *Čtete*, 1942, roč. 4, s. 193.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 193.

¹⁹⁸ KÁŠ, Svatopluk. *Medailonky českých lékařů – spisovatelů*. Praha: Triton, 2006, s. 64.

Postarší doktor Lorenčík se jednoho deštivého večera vydá na obchůzku města, aby si provětral hlavu. Cestou ho však zaskočí nenadálé zjevení, na verandě jednoho domu uvidí totiž přízrak zemřelé tchyně místního pana stavitele. Ta během svého života dělala porodní asistentku a doktor Lorenčík ji znal pouze od vidění. Nedokáže tedy pochopit, proč se mu tak náhle zjevila a volala na něj: „Vrahů, vrahů!“ Anebo to byla pouhá halucinace? Doktor Lorenčík by si snad měl konečně odpočinout, jak mu ostatně poradil i jeho mladší kolega, doktor Chleborád. Doktora Lorenčíka ale ta zvláštní věc s duchem porodní asistentky nenechá spát, bude se snažit za každou cenu přijít záhadě na kloub. Tímto svým pátráním po přízraku však v malém městečku rozpoutá nečekaný sled událostí, který nenechá nikoho klidným. Doktor Lorenčík odhalí hříchy obyvatelstva a nakonec rozluští mnohem víc lidských tajemství, než by si vůbec pomyslel.

Literární kritika velkou pozornost tomuto dílu nevěnovala. Pouze Jan Drda v *Lidových novinách* pochvalně zmínil: „*Suggestivně vyprávěné romanetto bez větších nároků dušezpytných představuje nové inteligentní detektivky s dobrým koncem.*“¹⁹⁹ Karel Sezima v recenzi na jinou knihu Benjamina Kličky mimovolně napsal, že *Duch asistentky Kurdové* je zdařilé dílo „*dramaticky srázné.*“²⁰⁰

2.15 Nebožka bdí (1941)

Román o konfliktu lidské duše vydal Benjamin Klička roku 1941 v nakladatelství Melantrich.

Václavu Rychlenovi zemře při těžkém porodu manželka Jarmila. Zůstane tak sám s malým synem Jaroslavem, ve kterém neustále vidí utrápené oči nebožky ženy. Václavův vedoucí stavitel Čemus chce, aby nebyl Václav příliš zarmoucený a v práci tak mohl podávat nejlepší výkony, vnutí mu tedy pomocníci do domácnosti Jožku Šoňkovou, Jarmilinu přítelkyni. Jožka pro svoji pracovitou a obětavou povahu brzy potlačí největší Václavův zármutek. Po čase se Václav s Jožkou ožení, aby mohli tvořit konečně spokojenou rodinu. Velký svatební den je však neblaze poznamenám smrtí Jožčiny matky. Václav se domnívá, že zasáhla jeho nebožka žena, která mu nepřije nově nabyté štěstí. Jeho domněnka zesílí, když i syn Jaroslav začne stonat a Václav

¹⁹⁹ DRDA, Jan. Psychologická detektivka Benjamina Kličky. *Lidové noviny*, 1940, roč. 48, č. 576, s. 7.

²⁰⁰ SEZIMA, Karel. *Čteme*, 1942, roč. 4, s. 42.

v jeho očích nachází podivný pohled nebožky Jarmily. Stavitel Čemus chce zabránit úplnému Václavovu pomatení, a tak se domluví s porodní bábou Černou, že se nadobro zbaví nepokojného dítěte, které nedá Václavovi spát. Černá tento strašlivý čin vykoná bez větších výčitek svědomí a podle stavitele Čemuse může být Václav znovu v klidu. Jenže brzy Jožka s Václavem otěhotní, a to znamená další obtížný porod, u kterého bude muset Václav znovu být. Sužují ho nesnesitelné představy prvního trýznivého porodu, které ho dovedou až do stavu totálního vyčerpání. V horečném blouznění se Václav ocitá až na samém kraji života a smrti. Nicméně v něm zvítězí zdravý duch a Václav se rozhodne znovu žít, protože „*život... je tak hrubý a krásný! Tak surový a něžný, tak úžasný a prostý!*“²⁰¹

Literární kritikové nacházeli v tomto románu značnou podobnost s románem *Duch asistentky Kurdové*. Karel Sezima podotkl, že námět románu *Nebožka bdí* není tak úplně odlišný od „*záhrobní látky Ducha asistentky Kurdové*.“²⁰² Shodný názor s Karlem Sezimou vykazoval i Václav Běhounek, jenž se zmínil, že příběh Václava Rychleny „*vyvolává opět duchy příbuzné autorově asistence Kurdové*.“²⁰³

Ohlasy literárních kritiků na tento román nebyly jednoznačně pozitivní. Václav Běhounek upozornil na to, že „*Kličkův naturalismus si při všem literárním úsilí ještě nenašel svůj pravý výraz a sloh, svou vnitřní a uměleckou pravdivost*.“²⁰⁴ Karel Sezima se vyjádřil, že Kličkův postup psaní tohoto románu byl „*analytický, nedramaticky povlovný, determinačně odstiňující*.“²⁰⁵ Sezima tím prý ale nechtěl naznačit, že by románu „*zcela chybělo pohnutých scén nebo napjatých situací*.“²⁰⁶ Naopak velmi kladně se k tomuto dílu stavěl Josef Novotný: „*Přesto je Kličkovovo místo mezi prvořadnými našimi prozaiky i zde ospravedlněno; jakmile přestává myslet na ono nebezpečné ‚jak to dopadne‘, tvoří velikou epiku bez dekorativního zatížení [...]*.“²⁰⁷

²⁰¹ KLIČKA, Benjamin. *Nebožka bdí*. Praha: Melantrich, 1941, s. 234.

²⁰² SEZIMA, Karel. *Čteme*, 1942, roč. 4, s. 42.

²⁰³ BĚHOUNEK, Václav. *Dělnická osvěta*, 1941, roč. 27, s. 304.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 304.

²⁰⁵ SEZIMA, Karel. *Čteme*, 1942, roč. 4, s. 42.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 42.

²⁰⁷ NOVOTNÝ, Josef. *Kritický měsíčník*, 1941, roč. 4, s. 377.

2.16 Dělný neumírá (1941)

Román o lidských tajemstvích byl vydán v roce 1941 v pražském nakladatelství Kvádr.

Benjamin Klička vypráví příběh dvou rodin, ve kterých otcové mají tajnosti, jež nechtějí svým blízkým prozradit. Mladý muž Jiří Berber se seznámí s nešťastným opilcem Hořelíkem, který neuváženě propíjí veškeré peníze své rodiny. Berber se jednoho dne vydá s Hořelíkem na ryby, kde mu Hořelík prozradí zahanbující tajemství, kvůli kterému tak pije. Hořelíkova maminka totiž několik let před smrtí oslepla a aby nebyla na obtíž svému synovi, chodila do ulic žebrot. Prozradila to Hořelíkovi, než umřela, a odkázala mu tak veškerý svůj majetek. Hořelík se ale za nepoctivé peníze své matky velmi styděl, proto se raději za ně utápěl v alkoholu.

Jiří Berber se ve městě stará o svého nemocného strýce Vendelína Brůhu, za kterým na návštěvu chodí i dcera zemřelého přítele Brůhy Růžena. Když odjede Berber na ryby s Hořelíkem, Brůha si konečně v klidu promluví s Růženou. Prozradí jí tíživé tajemství, které skrývá celý svůj život – Růžena je jeho vlastní dcera. Brůha tedy před smrtí odkáže veškerý svůj majetek Růženě a synovci Berberovi dá peníze za ošetrovatelské služby, jež mu během života poskytl. Berber ale strýcovy peníze ze zásady odmítá, jelikož pro něj nemají žádnou hodnotu. „*Peníze nebo život? – tázal se Berber Petrské ulice, do které vkročil ze strýcova domu. A čiré, vonné, smějící se červnové jitro mu odpovídalo bouřlivě: Život! Jen život! Nikdy peníze! [...] Protože jen v celé pravdě je útěcha i síla. Jen v pravdě je život a jeho spása.*“²⁰⁸

Klička v tomto románu otevřeně představil problematiku peněz. Nezáleží na tom, zda lidé peníze mají, anebo ne. Otázka financí ve společnosti vždy vyvolá určité rozpory. Prostřednictvím hlavní postavy celého románu Jiřího Berbery spisovatel poukázal i na čistou lidskou duši, která je ochotná nezištně pomáhat ostatním lidem.

Literární kritika se nijak zvlášť k tomuto románu nevyjádřila, zřejmě na tom měla podíl také právě probíhající druhá světová válka. O jednom z posledních Kličkových děl tak byla pouze krátká zmínka v deníku Národní práce.

²⁰⁸ KLIČKA, Benjamin. *Dělný neumírá*. Praha: Kvádr, 1941, s. 183.

2.17 Díla vydaná posmrtně

2.17.1 Vytoužená (1946)

Svůj poslední román věnoval Benjamin Klička dceři Věře k sedmnáctým narozeninám. Dopsal ho třetího května roku 1939, vydání se však už nedočkal. Nakladatelství J. Otto vydalo román teprve v roce 1946. Dílo bylo dokonce vyznamenáno první cenou v románové soutěži Ottova nakladatelství.

Úředník Vendelín Brabenec žije spokojeně se svou rodinou v malebné vesničce Stříž kousek za Prahou. Jejich rodinný domek, který nese jméno *Vytoužená*, spolu s ostatními domy obyvatel má být ale vykoupen pro plány industrializace. Ve vesničce se budou stavět moderní budovy, zábavní podniky a novodobé silnice. Skoro všichni obyvatelé vesničky podléhají vypočítavým manipulacím a vzdávají se svého domova. Pouze rodina úředníka Brabence statečně bojuje, aby se nemusela zaprodat a ztratit tak domov v nádherné krajině. Autor v knize představil názorový rozkol dvou studentů. Evžen se vsadí s dcerou úředníka Brabence Bětkou, že lidská hamižnost a touha po penězích překoná poctivost a lepší stránku v člověku. Nakonec Bětka vítězí se svými názory, jelikož zášť a povrchnost lidí ustoupí před úctou a věností k domovu. Tak mohou lidé i nadále žít ve vesničce Stříž, v poklidném a půvabném kraji bez starostí.

Ohlasy na Kličkův poslední román byly převážně kladné. I přesto literární historik a kritik Josef Šofferle Kvapil mírně vyčetl spisovateli psychologickou stránku románu, jelikož v ní „*zůstává poněkud na povrchu a tak i v motivaci, která není vždy v tomto podobenství domyšlená.*“²⁰⁹ Na závěr recenze Kvapil vyzdvihl zdařilé uspořádání Kličkovy knihy.²¹⁰ František Buriánek, literární historik a kritik, s pochvalou podotkl, že Klička zvládl „*naléztí šťastně souvislost a důvěrné sepětí prostých lidí s přírodou, epicky využít démonologii kraje a zároveň dát tomuto příběhu [...] symbolickou platnost časovou [...].*“²¹¹ Na závěr Buriánek zmínil, že Klička v románu představil zápas českého člověka proti nevídaným narušitelům.²¹² K Buriánkovu tvrzení se přidal i literární kritik Karel Polák, jenž o Kličkově románu napsal, že to je „*okupační jinotaj.*“²¹³ Dále Karel Polák vyjádřil Kličkovi veliké uznání, neboť o něm

²⁰⁹ KVAPIL, Josef Š. *Naše doba*, 1947, roč. 53, s. 89.

²¹⁰ Tamtéž, s. 89.

²¹¹ BURIÁNEK, František. Posmrtný román B. Kličky. *Zemědělské noviny*, 1946, roč. 2, č. 175, s. 2.

²¹² Tamtéž, s. 2.

²¹³ POLÁK, Karel. *Kritický měsíčník*, 1946, roč. 7, s. 435.

tvrdil, že „zůstává významným podílníkem na beletristické tvorbě první republiky, kterou i touto prací příznačně uzavírá.“²¹⁴

2.17.2 Pohádky sviňky Světoběžnice (1948)

Benjamin Klička se tímto dílem, které bylo napsáno především pro děti, zcela vymkl své dosavadní literární tvorbě. Veselými ilustracemi knihu doplnil český sochař Vincenc Vinger, jenž se při tvoření soch zaměřoval výlučně na zvířecí tematiku. Nakladatelství Melantrich vydalo pohádku pět let po Kličkově smrti, tedy v roce 1948.

Spisovatel v této knize představil příběh prasečí rodinky, v níž žije malá sviňka Krasotinka, maminka Světoběžnice a tatínek Světoběžník. Sviňka Světoběžnice s kanečkem mají ještě tři syny, které jim ale zlý černokněžník vzal, a proto se maminka Světoběžnice tolik bojí o svého posledního potomka. Malá Krasotinka je však tuze neposedné prasátko, nevydrží být celý den doma v pelíšku, jak jí radí maminka, a vydává se denně do Černé rokle nad Šírokou řekou. Tam se dostává do sporů se špinavou krysou Bacilínou, která ji jednoho dne zraní a nešťastná Krasotinka tak dostane spalničky. Maminka Světoběžnice se na Krasotinku zlobí, neboť neuposlechla její příkazy. Krasotinka toho velmi lituje a prosí maminku, aby jí vyprávěla nějakou pohádku, když je nemocná a musí tedy ležet. Nakonec se sviňka Světoběžnice nechá uprosit a malé Krasotince začne vyprávět příběh o tom, co se stalo s jejími třemi bratry. A jak to tak u pohádek bývá, i tato nakonec dopadne dobře. Bratři kanečkové se po čase vrátí šťastně domů a sviňka Světoběžnice je už spokojená, protože má celou rodinu opět pohromadě.

Literární kritika se k tomuto dílu téměř nevyjádřila. Pouze Karel Polák napsal nepřilíh rozsáhlou recenzi v časopise Štěpnice, který se zabýval zejména kritickou reflexí literární tvorby pro děti a mládež. Polák se v úvodu svého hodnocení zmínil o tom, že Benjamin Klička nebyl s touto pohádkou zvlášť úspěšný, jelikož podle Poláka byl spisovatel „příliš zahloubán do složitých problémů lidské povahy i společnosti dnešní či vlastně včerejší doby [...]“.²¹⁵ Polák podotkl, že tyto Kličkovy pohádky upoutají svojí zajímavostí spíše pozornost dospělých čtenářů.²¹⁶ Dále upozornil na to, že kniha je zvláštní svým netypickým pojetím. Podle Poláka si totiž Benjamin Klička mohl

²¹⁴ POLÁK, Karel. *Kritický měsíčník*, 1946, roč. 7, s. 435.

²¹⁵ POLÁK, Karel. *Štěpnice*, 1949, roč. 2, č. 2-3, s. 43.

²¹⁶ Tamtéž, s. 44.

experimentování v pohádkách jako jediný dovolit. Na závěr Polák dodal, že Kličkovovo dílo se v podstatě „*dostalo mezi knihy pro mládež nedopatřením.*“²¹⁷

²¹⁷ Tamtéž, s. 44.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo vytvoření monografické studie zabývající se životem a literární tvorbou dnes už téměř pozapomenutého spisovatele a lékaře Benjamina Kličky.

Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí. V první části bylo představeno autorovo rodinné zázemí i jeho zajímavý život. Druhá část práce se věnovala autorovým literárním dílům s důrazem na jejich dobovou, zejména kritickou recepci.

Na základě sesbíraných materiálů o autorově životě bylo zjištěno, že vedl velmi pestrý a pracovně vytížený život. Díky dostatečným rodinným financím se mohl Benjamin Klička zabývat pouze literaturou, avšak on se i nadále oddaně věnoval také své lékařské praxi. To svědčilo rovněž o jeho obětavé povaze, pro své pacienty by udělal snad vše. Ze svého civilního zaměstnání lékaře čerpal mnoho podnětných nápadů pro svoji literární tvorbu. Není proto divu, že téměř ve všech jeho knihách je nějaký odkaz do světa lékařského. Díky každodennímu kontaktu s lidmi a všímavému pohledu mohl v každé své knize uplatnit i aspekt sociální. Z jeho literární tvorby přímo číselá prostá láska k člověku. Zejména proto byl Benjamin Klička brán jako bezvýhradný humanista. Hodnocení Kličkových literárních děl dobovou kritikou bylo značně rozporuplné.

Při zpracování materiálů k této bakalářské práci byly objeveny i zcela nové podklady, které dosud nebyly zmíněny nebo zpřístupněny v slovníkových příručkách nebo jiných odborných publikacích. Jedná se především o fotografie Benjamina Kličky a literární recenzi na autorovo poslední dílo – *Pohádky sviňky Světoběžnice*.

Život a tvorby Benjamina Kličky si zasluhují pozornost. Proto vznikla i tato bakalářská práce, jež se pokusila zaplnit mezeru v současném kličkovském bádání a vytvořit zázemí i pro jeho další pokračování.

Seznam použité literatury

Primární literatura

- KLIČKA, Benjamin. *Jiný svět: Básně 1915-1920*. Klatovy: nákl. vlast., 1921. 72 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Vzpouřa nosičů: 1918-1922*. Praha: A. Král, 1925. 66 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Tulák Jeronym a jiné osudy*. Praha: A. Srdce, 1925. 127 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. 6. vyd., v Čs. spis. 5. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1974. 226 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Brody*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1957. 261 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Svět z rodiny: Intimní zpověď*. Praha: V. Svoboda a A. Škoda, 1927. 77 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Pestré osmero: novely*. Praha: Václav Petr, 1928. 62 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Muž, který chtěl ABCDE*. Praha: Družstevní práce, 1928. 66 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Jaro generace*. Praha: Družstevní práce, 1928. 271 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930. 280 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Himmelradsteinský vrah žen a dívek*. Praha: Aventinum, 1931. 179 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Jedovatý růst*. Praha: Družstevní práce, 1932. 298 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Ejhle občan!*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1959. 371 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Útěk ze století*. Praha: Melantrich, 1935. 249 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Do posledního dechu*. Praha: Družstevní práce, 1936. 469 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Na vinici Páně*. Praha: Družstevní práce, 1938. 531 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Nůž na srdci: povídky*. Praha: Melantrich, 1938. 104 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Duch asistentky Kurdové: román*. Praha: Melantrich, 1940. 199 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Pouť do ráje*. Praha: Melantrich, 1941. 170 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Nebožka bdí*. Praha: Melantrich, 1941. 233 s.

- KLIČKA, Benjamin. *Dělný neumírá*. Praha: Kvádr, 1941. 182 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Na březích Vltavy*. Vyd. 2. Praha: Topičova edice, 1944. 142 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Vytoužená*. Praha: J. Otto, 1946. 228 s.
- KLIČKA, Benjamin. *Pohádky sviňky světoběžnice*. Praha: Melantrich, 1948. 159 s.

Sekundární literatura

Prameny

LA PNP, Osobní fond Benjamin Klička

Knihy

- BLAŽÍČEK, Přemysl. Richard Broj. In: FORST, Vladimír a kol. *Lexikon české literatury*. A-G. 1. vyd. Praha: Academia, 1985. s. 303-304.
- BOROVÍČKA, Lukáš. Román jako model života a světa: Do posledního dechu Benjamin Kličky. In: VEBEROVÁ, Veronika a SKALICKÝ, David. *Jazyky reprezentace*. Praha: Akropolis, 2012. s. 193-220. ISBN 978-80-87481-67-7.
- HALAS, František. *Imagena*. Praha: Československý spisovatel, 1971. 711s.
- HORA, Josef. Benjamin Klička. In KLIČKA, Benjamin. *Bobrové: Tulák Jeronym*. Praha: Sfinx, 1930. s. 263-281.
- JIRIČNÁ, Eva. *Prostory a dialogy Evy Jiříčné*. Praha: Prostor - architektura, interiér, design, 2011. 237 s. ISBN 978-80-87064-06-1.
- KÁŠ, Svatopluk. *Medailonky českých lékařů – spisovatelů*. Praha: Triton, 2006. 259 s. ISBN 80-7254-692-9.
- KORECKÁ, Helena. Benjamin Klička. In: KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. Praha: Československý spisovatel, 1974. s. 3-7.
- KRISTEK, Jan. Doslov. In: KLIČKA, Benjamin. *Brody*. Praha: Československý spisovatel, 1957. s. 257-261.
- KRISTEK, Jan. Doslov. In: KLIČKA, Benjamin. *Divoška Jaja*. Praha: Československý spisovatel, 1956. s. 183-190.
- KRISTEK, Jan. Na okraj románu Ejhle občan!. In: KLIČKA, Benjamin. *Ejhle občan!*. Praha: Československý spisovatel, 1959. s. 371-374.
- LANTOVÁ, Ludmila. Benjamin Klička. In: FORST Vladimír a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce 2. Svazek II, K-L*. Praha: Academia, 1993. s. 718-720. ISBN 80-200-0469-6.

NEJEDLÁ, Jaromíra. *Balada a moderní epika*. Praha: Československý spisovatel, 1975. 176 s.

PEŠKOVÁ, Jaroslava. Salony jako místo setkání. In: *Salony v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 18. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň, 12.-14. března 1998*. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1999. s. 8. ISBN 80-85917-43-2.

PÍŠA, Antonín M. *Stopami prózy: studie a stati*. Praha: Československý spisovatel, 1964. 261 s.

ŠALDA, František X. a MACEK, Emanuel. *Kritické projevy-13*. Praha: Československý spisovatel, 1963. 447 s.

ŠALDA, František X. *Šaldův zápisník*. Vyd. 2., (V ČS 1.). Praha: Československý spisovatel, 1995.

VÁCLAVEK, Bedřich. *Tvorbou k realitě*. 3. vyd., ve Svobodě 2. vyd. Praha: Svoboda, 1950. 115 s.

Stati a recenze v periodikách

BĚHOUNEK, Václav. *Dělnická osvěta*, 1933, roč. 19, s. 103-104.

BĚHOUNEK, Václav. *Dělnická osvěta*, 1941, roč. 27, s. 304.

BĚHOUNEK, Václav. Literární a umělecké. *Akademie*, 1927, roč. 30, s. 120-121.

BRTNÍK, Václav. *Topičův sborník*, 1924/1925, roč. 12, č. 1, s. 480.

BURIÁNEK, František. Posmrtný román B. Kličky. *Zemědělské noviny*, 1946, roč. 2, č. 175, s. 2.

ČAPEK, Jan B. *Host*, 1927/1928, roč. 7, s. 215.

DRDA, Jan. Povídková kniha Benjamína Kličky. *Lidové noviny*, 1941, roč. 49, č. 176, s. 9.

DRDA, Jan. Psychologická detektivka Benjamína Kličky. *Lidové noviny*, 1940, roč. 48, č. 576, s. 7.

F. *Host*, 1924/1925, roč. 4, s. 192.

FRAENKL, Pavel. *Host*, 1927/1928, roč. 7, s. 259.

FRAENKL, Pavel. *Naše doba*, 1931, roč. 38, s. 182-183.

FRAENKL, Pavel. *Rozpravy Aventina*, 1925/1926, roč. 1, s. 128.

GÖTZ, František. B. Klička: Svět z rodiny. *Literární svět*, 1928, roč. 1, č. 8, s. 4.

HADRBOLEC, Karel. Povídky o naději. *Čteme*, 1939, roč. 1, s. 83.

HÁJKOVÁ, Alena. Příběh promarněné lidskosti. *Host do domu*, 1956, roč. 3, č. 8, s. 376-377.

HAMPL, František. O Benjaminu Kličkovi. *Dar*, 1948, roč. 1, č. 2, s. 2.

ho. Diagnostik meziválečného období. *Haló noviny*, 1997, roč. 7, č. 272, s. 9.

HORA, Josef. Nový román Benjaminu Kličky. *Panorama*, 1936, roč. 14, č. 8, s. 123.

JUDA, Karel. Tři knihy soudobé kultury. *Česká revue*, 1928, roč. 11, č. 5, s. 310.

KLIČKA, Benjamin. Která česká kniha je vám nejmilejší? *Hovory o knihách*, 1938, roč. 2, č. 4 (18), s. 7.

KLIČKA, Benjamin. Matky českých spisovatelů. *Hovory o knihách*, 1939, roč. 3, č. 7 (39), s. 2.

KLIKA, Břetislav M. Interview. *Panorama*, 1936, roč. 14, č. 9, s. 139.

KRÁLÍK, Oldřich. Čtyři nové romány. *Listy pro umění a kritiku*, 1936, roč. 4, s. 459-460.

KRISTEK, Jan. Prozaik Benjamin Klička: na okraj vydávání jeho vybraných děl. *Kultura*, 1957, roč. 1, č. 36, s. 5.

KVAPIL, Josef Š. *Naše doba*, 1947, roč. 53, s. 89.

LUTONSKÝ, Boleslav. Fragnerové. Nejvýznamnější pražský lékárnický rod. *Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze*, 1991, roč. 11, č. 5-6, s. 19-38.

MAJEROVÁ, Marie. *Čin*, 1932, roč. 3, s. 329-330.

MAŠEK, Jiří. Romány B. Kličky. *Panorama*, 1929, roč. 6, s. 18-24.

MENCÁK, Břetislav. Začátek nových časů?. *Literární noviny*, 1935, roč. 7, č. 16, s. 4.

NOR A. C. Benjamin Klička, vykladač generace. *Panorama*, 1931/1932, roč. 9, č. 11, s. 178-179.

NOR A. C. *Host*, 1925/1926, roč. 5, s. 94.

NOR A. C. *Panorama. Host*, 1925/1926, roč. 5, s. 281-282.

NOVÁK, Arne. *Lidové noviny*, 1930, roč. 38, č. 311, s. 9.

NOVÁK, Arne. *Lidové noviny*, 1931, roč. 39, č. 377, s. 9.

NOVÁK, Arne. *Lidové noviny*, 1934, roč. 42, č. 219, s. 9.

NOVÁK, Arne. Románek o léčení psychoanalytickém. *Lidové noviny*, 1935, roč. 43, č. 253, s. 5.

NOVÁK, Bohumil. Generační román?. *Čin*, 1933, roč. 4, s. 198-200.

NOVOTNÝ, Josef. *Kritický měsíčník*, 1941, roč. 4, s. 376-378.

Občan Benjamin Klička. *Haló noviny*, 1997, roč. 7, č. 292, s. 4.

PÍŠA, Antonín M. *Sever a východ*, 1929, roč. 5, s. 30-34.

PÍŠA, Antonín M. Z nové prózy. *Pramen*, 1925/1926, roč. 6, č. 3, s. 98-99.

POLÁK, Karel. *Kritický měsíčník*, 1946, roč. 7, s. 435.

- POLÁK, Karel. *Štěpnice*, 1949, roč. 2, č. 2-3, s. 43-44.
- POLAN, Bohumil. Tři romány životní víry. *Literární noviny*, 1937, roč. 9, č. 13, s. 2.
- SEDLÁK, Jan V. Básně v próze. *Kritika*, 1925, roč. 2, s. 156-157.
- SEZIMA, Karel. *Čteme*, 1942, roč. 4, s. 42-43.
- SEZIMA, Karel. *Lumír*, 1926/1927, roč. 53, č. 3, s. 148-153.
- SEZIMA, Karel. *Lumír*, 1935, roč. 61, č. 2, s. 110-113.
- SEZIMA, Karel. Mládí. *Lumír*, 1927, roč. 54, č. 1, s. 61-65.
- SEZIMA, Karel. Z nové tvorby románové. *Lumír*, 1930-1931, roč. 57, č. 1, s. 40-43.
- SEZIMA, Karel. Z nové tvorby románové. *Lumír*, 1931-1932, roč. 58, č. 2, s. 100-103.
- ŠALDA, František X. Dvanáct nových českých románů. *Šaldův zápisník*, 1936-1937, roč. 9, s. 19-24.
- ŠTOLL, Ladislav. Referáty. *Signál*, 1928/1929, roč. 1, č. 4, s. 127.
- ŠUP, Josef. *Kritický měsíčník*, 1939, roč. 1, č. 9-10, s. 444-446.
- VRBA, Jan. Literatura. *Pramen*, 1921, roč. 2, s. 554-556.
- ZVĚŘINA, Ladislav N. *Čteme*, 1942, roč. 4, s. 193.

Elektronické zdroje

Fragnerova lékárna U Černého orla [online]. 2015 [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.lekarna-orel.cz>

Souborný katalog ČR [online]. 2014 [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/F/16CBALI1RQKJEL5U1BXRRLV8H7J8F39Q8FPLQBRRUU8DTSM14U-15577?func=short-rank&action=RANK&W01=Cornelia&W02=Spera>

Přílohy

Seznam příloh

Příloha A – Benjamin Klička koncem 30. let	I
Příloha B – Benjamin Klička o několik let později.....	II
Příloha C – Benjamin Klička na prázdninách.....	III
Příloha D – Benjamin Klička na lyžích se svou manželkou Antoníí	IV

Příloha A – Benjamin Klička koncem 30. let²¹⁸

²¹⁸ *Panorama*, 1929, roč. 6, s. 19.

Příloha B – Benjamin Klička o několik let později²¹⁹

²¹⁹ *Panorama*, 1936, roč. 14, č. 8, s. 122.

Příloha C – Benjamin Klička na prázdninách²²⁰

²²⁰ *Panorama*, 1934, roč. 12, č. 1, s. 2.

Příloha D – Benjamin Klička na lyžích se svou manželkou Antonií²²¹

²²¹ *Hovory o knihách*, 1938, roč. 2, č. 10 (24), s. 6.